

МАКЕДОНСКА АСОЦИЈАЦИЈА ЗА
СЛОБОДНА СЕКСУАЛНА ОРИЕНТАЦИЈА

Извештај
Raport
Report

Поддржано од:

Swedish Helsinki Committee
for Human Rights

mašo

2008

ИЗВЕШТАЈ ЗА СОСТОЈБАТА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА НА ЛГБТ ЛУЃЕТО ВО МАКЕДОНИЈА ЗА 2007

Содржина:

1. Вовед	5
2. Законска рамка	9
3. Образование	17
4. Здравство	29
5. Дискриминација	35
6. Случајот со Општина Центар	39
7. Queer Square Skopje 2007	43
8. Медиуми	47

Вовед

Се до 1996 година хомосексуалноста во Македонија беше сметана за кривично дело казниво со затвор. Овој член беше изменет не како резултат на волјата и верувањето на Владата во слободата на избор и основните принципи на концептот за човековите права, туку поради тоа што Владата сакаше Македонија да стане членка на Советот на Европа.

Оттогаш па досега Владата, во сите нејзини политички структури и варијанти, нема преземено никакви конкретни и значителни чекори во насока на заштита и промоција на правата на ЛГБТ луѓето. Измените во законот за армија кој предвидваше казнени мерки за машката хомосексуалност во рамки на отслужувањето на воениот рок, како и дополнувањето на законот за работни односи со посебна недискриминациска одредба во која посебно место е одвоено и за забраната на дискриминација врз основа на сексуалната ориентација, останаа единствените позитивни промени во насока на човековите права на ЛГБТ луѓето.

Отсуството на каква и да била јавна промоција на гореспоменативе законски одлуки од страна на Владата, како и на понатамошно дополнување на веќепостоечката легислатива и Устав со што би се обезбедила заштитата, подршката и промоцијата на правата на ЛГБТ луѓето во Македонија остана клучна точка на слабост на македонската Влада по однос на преземањето на успешни стратегии во развивањето на човековите права.

Оваа ситуација стана уште позабележителна во текот на 2007 година, кога како владејачка државна структура застана влада предводена од партија со демо-христијански и конзервативни идеали.

Ваквиот политички контекст најде свој одраз на неколку рамништа по однос на состојбата со човековите права на ЛГБТ луѓето.

Она со што првично се соочи Македонската Асоцијација за Слободна Сексуална Ориентација-МАССО, беше резигнираноста и отпорот на Владата за дијалог и конструктивни преговори по однос на серија прашања. Ваквиот Владин “молк” беше потхрануван и со донесувањето на нови законски измени и одредби кои, наместо да стремеа кон усогласување на македонското законодавство со идеалите на Европската Унија и Декларацијата за човековите права, само уште повеќе ја продлабочуваа систематската дискриминација на политичкиот и законодавниот систем.

Она што се истакнува како суштински важно во моментот е нужноста од донесување на законот за недискриминација. Новата програма што МАССО ја започна во соработка со ИЛГА- Европа фокусирајќи се врз документирањето на случаи на насилство на човековите права врз основа на сексуалната ориентација изнесе на виделина еден цел и нов корпус на моќни индикатори кои само уште еднаш ја потврдија круцијалноста на потребата од закон за недискриминација. Во сосем краток период од неполни дванаесет месеци, МАССО документираше околу дваесетина случаи на насилство и дискриминација чиишто жртви се ЛГБТ луѓето.

Крајот на 2007 година, официјален претставник на владата, од Министерството за Труд и Социјална Политика пред коалицијата ја објави одлуката на Владата во 2008 да се изготви закон за недискриминација како и национална антидискриминациска стратегија во чиешто изготвување ќе учествуваат и претставници од невладиниот сектор.

Ова претставуваше светла точка и позитивен индикатор како и за работата на коалицијата, така и за идните ангажмани на владата по однос на прашањата за недискриминација, борба против истата и промоција на самиот концепт за недискриминација. Она што преостанува за идната година се силните очекувања и ентузијазам дека Владата доследно ќе го спроведе ветеното и без никаква дискриминација ќе ја спроведе, со еднаков пристап со сите заинтересирани страни, реализацијата на законот и изготвка на националната стратегија.

Нужноста од донесувањето на овој закон беше потвр-

дена и во годишниот извештај на Европската Комисија за Република Македонија за 2007 година.

Постоенето на дискриминација и висок степен на хомофобија во политичкиот систем на државата во текот на изминатата година се потврди и преку низата опструкции со кои се соочи МАССО во текот на реализацијата на своите активности, како и преку сеуште високо изразената вкоренетост на застарената идеологија и стереотипи во образовниот систем и во квалитетот и квантитетот на заинтересираноста, информирањето и учеството на Медиумите во презентирањето и промовирањето на човековите права, и посебно истите на ЛГБТ популацијата во Македонија. Зголмениот степен на политизација на македонските медиуми беше исто така забележана не само во статистичките анализи коишто МАССО ги изврши со посредство на секојдното мониторирање на работата на Медиумите, туку и во годишниот извештај на Европската Комисија за 2007.

Ваква слика дадоа и резултатите од полседното истражување на Фондацијата Институт Отворено Општество-Македонија во соработка со Институтот за Социо-Политички и Правни Истражувања, а под наслов “Инклузивноста на македонското општество”. Имено, спроведената анкета на репрезентативен примерок за Македонија покажа дека генерално хомофобијата е сеуште присутна помеѓу македонските граѓани. Наспроти ова, од друга страна, меѓу истите е голем бројот на оние кои ги гледаат хомосексуалците како жртви на дискриминација (околу 50% од испитаниците).

Сличните ставови на граѓаните беа потврдени и во истражување спроведено од страна на Македонскиот Центар за Меѓународна Соработка-МЦМС, под наслов “Довербата во граѓанското општество”.

Сите овие фактори укажуваат на фактот дека македонскиот политички систем во основа е сеуште традиционално и хетеросексуално базиран, и дека улогата на државата, којашто во суштина е круцијална за промоцијата на човековите права, останува сеуште незабележлива и затворена кон сопствена демократизација.

Законска рамка

Во март годинава, МАССО реализираше компаративна анализа на човековите права на ЛГБТ луѓето во склоп на македонската законска рамка споредбено со европското и интернационалното законодавство.

Резултатите коишто се добија укажуваа на серија недостатоци во македонската легислатива по однос заштитата и промоцијата на човековите права на ЛГБТ луѓето:

- Член 9 на **Уставот** ја гарантира еднаквоста на сите граѓани при уживањето на нивните права и слободи на сите граѓани без разлика на голем број на основи. Но, сексуалната ориентација не експлицитно наведена. Македонскиот Устав нема нити поширок термин како лични околности под кој може да потпадне сексуалната ориентација.
- Иако **Кривичниот Законик** има напреднато (со декриминализацијата на хомосексуалните односи основани на согласност), сеуште не нуди кохерентен пристап во регулирањето на дискриминацијата, на начин кој е релевантен за сексуалните малцинства. Имено, Кривичниот Законик не нуди одредби за говор на омраза. Покрај непостоењето на експлицитна дефиниција на криминал мотивиран од омраза, постојат членови во законот кои се блиску поврзани со концептот на криминални дејствија мотивирани од омраза (член 137, член 417, член 144/параграф 4). Сепак овие одредби не ја покриваат сексуалната ориентација и не се осврнува специфично на сексуалната ориентација, иако „личните карактеристики„ можат да се земат како дека го покриваат како посебна основа за забрането однесување. Иако одредбите на Кривичниот Законик се многу важни и ценети за заштита на сексуалните малцинства, од моменталната состојба, ЛГБТ лицата едвај можат да ги исползуваат и да ги искористат

можностите да побараат заштита според овој Законик.

- **Семејното право** на Република Македонија се води од традиционалните идеи за брак и семејство. Поради ова, Член 6 наведува дека бракот е **унија помеѓу маж и жена** регулирана според закон, и дека **мажот и жената** ги одредуваат своите односи според своите одлуки врз основа на еднаквост, заемна почит и помош. своите односи според своите одлуки врз основа на еднаквост, заемна почит и помош. Исто така, Член 17 вели дека брак може да се склучи помеѓу **две лица од спротивен пол**. Други одредби кои се сметаат за релевантни регулирајќи ја самата процедура за склучување на брак го користат истиот јазик – имено претпоставувајќи дека е законска унијата помеѓу маж и жена, и не им го нуди истото на истополови партнери, при тоа правејќи ги правата кои произлегуваат од граѓански брак недостапни за истополовите парови.
- **Законот за Работни Односи** (членот 6) е единствениот дел од легислативата кој се осврнува на половата насоченост, како посебна основа за забрането однесување во врска со вработувањето. Сепак, основниот проблем со оваа легислатива е дека го користи терминот **полова насоченост** а не **сексуална ориентација**. Што е проблемот со употребениот јазик во овој закон? Имено, „сексуалната ориентација,“ мора да биде разбрана од тесниот концепт кој го буди терминот „**полова насоченост**,“. Интернационално користениот термин „сексуална ориентација,“ се однесува на сексуалноста, потцртувајќи го создавањето на сексуалноста во сите своите аспекти, вклучувајќи ја и биолошката, културната, општествената, психолошката и политичката условеност (родови норми исто така) во развитокот и формирањето на сексуалноста. Спротивно на ова, терминот „полова насоченост,“ не само што ригидно се осврнува на биолошкиот пол (а не на сексуалноста и нејзината комплексност), туку, уште повеќе, е

термин кој не може да се пронајде и приспособи во/на било која интернационална легислатива или пак во било која модерна теорија и методологија. Земајќи го во предвид таквиот неодреден термин, ЛГБТ заедницата може да се смета хипотетички дека е под покровителство на овој закон, под делот за „други лични карактеристики„.

- *Не постои ниту една легислатива каде дискриминацијата е охрабрена врз основа на сексуална ориентација (позитивна дискриминација), не постојат правни одредби кои создаваат позитивни услови за сексуалните малцинства и не постојат адекватни механизми кои ја овозможуваат целосната примена на релевантните правни одредби, особено кога ќе се земат предвид стереотипите и предрасудите присутни кај населението.*

Во октомври, 2006, МАССО, во консултации со Македонскиот Хелсиншки Комитет за човекови права и со поддршка на низа НВО како ХОПС, ЕГАЛ, ЦГЧП, ММНШ, Полио Плус и PASSAGE, по внимателното разгледување на Предлогот на закон за полиција поднесен до Собранието на Република Македонија од страна на Владата на Р.Македонија (МВР), реагираше во однос на извесни недостатоци и слабости на Предлогот на законот за полиција:

- Отсуството на претходни консултации и вклучување на организациите од невладиниот сектор.
- Отсуството на напомена за потребата од стручно и образовно усовршување на вработените во полицијата и обврската вакво усовршување да се овозможи и поттикнува, ниту посебен тренинг, обука и дообука која во себе ќе содржи и обука за човекови права.
- На ниту едно место во Предлогот експлицитно не беше спомената гаранцијата за заштита од дискриминацијата врз основа сексуална ориентација
- Во членот 96 каде што се нагласуваше неопходноста

од почит кон принципот на еднаквост на половите и еднаква застапеност на заедниците при вработувањето во полицијата на Р.Македонија, повторно отсутствуваше забелешката со која се гарантира недискриминацијата при вработување врз основа на сексуалната ориентација

- Недостатокот од воведување на надзор и контрола на работата на полицијата од страна на надворешна и неутрална инстанца која би ја спречила потенцијалната опасност од бирократизација во рамки на полицискиот систем, негово воспоставување како самодоволен и авторитарен систем обележан со негативните консеквенци на непотизам, корупција и злоупотреба на моќ.

Меѓутоа, и покрај неколкукратните реакции, забелешки и предлози до Министерството за Внатрешни Работи, законот беше усвоен во претходнопредложената форма. Она што беше ветено беа дополнувања со подзаконски акти кои требаше да ги покријат недостатоците на понудената верзија. Оттогаш, па во текот на целата 2007 година, законот беше усвоен и остана конзервиран во првичната форма со сите недостатоци по однос на човековите права коишто истата ги покажа.

И покрај тоа што извршената анализа, заедно со понудените препораки (елaborирани подолу) и транскрипцијата на неколку случаи на дискриминација врз основа на сексуалната ориентација, беше понудена на владата и сите надлежни државни институции, во септември истата година беше усвоен Предлог законот за изменување и дополнување на Законот за семејство кој ја продолжи претходната традиција на донесување на дискриминаторски законски “реформи”. Имено, првата неправилност во донесувањето и усвојувањето на овој Предлог закон беше регистрирана на ниво на изготовка на истиот, при што во истиот тој процес не беа консултирани претставници на невладиниот сектор коишто се директно засегнати од вакви законски решенија. Во оваа насока незадоволството беше споделено и од Женското

лоби. Усвојувањето на предлогот беше извршено во брза и премолчена постапка со што граѓанскиот сектор не ја ни доби приликата навремено да поднесе амандмани за изменување и надополнување на понудениот Предлог закон.

Сепак, најострите забелешки што МАССО ги упати се однесуваа на членот 6 од новиот Предлог Закон, односно измените направени во членот 94-б, став 2.

Во Предлогот на Законот дефиницијата која се нуди и која го подразбира семејното насилство целосно ги дереализира и исклучува луѓето со нехетеросексуална ориентација од доменот на можни жртви на насилство преку самиот чин на премолчувањето (порекнувањето) на реалитетот на истополовиот интимен и личен однос:

„Под блиски лични односи во смисла на овој закон се подразбираат лични односи помеѓу лица од различен пол кои се или биле во партнерски односи, а не живеат во вонбрачна заедница“.

Значи, со новите законски измени, на нехетеросексуалците им се негира не само правото да основаат брачна или вонбрачна заедница, туку и правото да имаат „блиски лични односи“ како и хетеросексуалците, лишувајќи ги истовремено истите од правото на законска заштита во случај на насилство во рамки на интимните односи.

Препораките што беа понудени од страна на Македонската Асоцијација за Слободна Сексуална Ориентација и правниот експертски тим со кој истата соработува беа насочени во следниве насоки:

- *Постои се поголема потреба за надополнување на Уставот и сите релевантни закони кои содржат општи клаузули за дискриминација кои ќе ја вклучат сексуалната ориентација како одделна основа за дискриминација. Општата забрана за дискриминација треба да биде надополнета за да вклучи цел број на други основи. Ако не е изречито*

наведено, идејата за „друг статус„ или „други лични карактеристики„ можат да се употребат во согласност со интернационалните одлуки без преседан дека поимите исто така ја вклучуваат сексуалната ориентација. Моменталниот правен систем ги вклучува и ги промовира предрасудите и маргинализацијата на сексуалните малцинства;

- *Надополнувањата на Кривичниот Закон треба да започнат, кои исто така ќе вклучат и дефиниција на кривични дела врз основа на омраза кои ќе содржат голем број на основи вклучувајќи ја и сексуалната ориентација. Во овој поглед, можат да се разгледаат две опции – доделување на построги казни за криминални чинови кои се водени од омраза или пак земајќи го предвид фактот што чиновите биле мотивирани од омраза како влошителна околност за извршителот на делото при изречувањето на казната во рамките на законски препишаниот минимум и максимум;*
- *Треба да се воведат закони за антидискриминација кој ќе ја покрие дискриминацијата врз основа на сексуалната ориентација, за да може земјата да се синхронизира со релевантниот ЕУ acquis;*
- *Општа забелешка за сите закони кои се однесуваат на сексуалните малцинства, е тоа што треба да се следат релевантните принципи воспоставени во случаите во врска со сексуалната ориентација (како оние кои беа анализирани во текстот) кои се претставени пред Комитетот за Човекови Права на ОН и Европскиот Суд на Правдата;*
- *Законот за Регистрирани Партнерства треба да биде усвоен во блиска иднина, според кој партнерите треба да ги имаат истите права како и брачните партнери за да не живеат во правен вакуум;*

- *Компетентни тела треба да ја зголемат институционалната заштита на правата на сексуалните малцинства;*
- *Важно е да се усвои комплементарната антидискриминаторска легислатива за да се обезбеди внесувањето на соодветните одредби во другите закони, за да се зајакне јавната перцепција дека дискриминацијата врз основа на сексуалната ориентација е забранета;*
- *Да се вклучат позитивни одредби за сексуалните малцинства во релевантната легислатива; и исто така да се создадат програми за позитивна дискриминација според која ЛГБТ заедницата може да биде присутна во медиумите и другите форми на активниот општествен живот, во споредба со изолацијата и маргинализацијата;*
- *Важно е да се развие секундарна легислативна која го разјаснува третманот на сексуалните малцинства;*
- *Да се воведи образование за сексуално здравје во основните и средните училишта кое отворено се осврнува на сексуалните малцинства. Непостоењето на ефективна заштита од страна на законите, е воглавно видлива во постојаното присуство на дискриминаторска содржина во учебниците кои се во употреба, и непостоењето од институционална реакција во врска со тоа, реакција која треба да биде преземена под раководство на јавното обвинителство, народниот правобранител и Уставниот суд.*

Образование

- Конкретната ситуација во нашето општество се покажува и како индикативен фактор и за неопходноста од образование за сексуално здравје. Некои од причините коишто на најпарадигматичен начин укажуваат на тврдењето дека образованието за сексуално здравје е исклучително потребно во овој кревок момент во македонското општество се:

- **Длабоката вкоренетост на стереотипите во сеуште доминантната патријархална и конзервативна матрица,**
- **силно изразената хомофобија** (Истражувањето што 2004 година го спроведоа Македонскиот Хелсиншки Комитет за Човекови Права и МАССО покажа дека околу 10% од населението се идентификува како дел од ЛГБТ популацијата и дека хомофобијата е сеуште високо присутна во менталитетот на македонското население; истите резултати по однос хомофобијата ги покажаа и последните истражувања на МЦМС и СОРОС),
- **отсутноста на свеста за концептот за човекови права,**
- **високиот процент на физичко и психичко насилство чиишто жртви се жените** (Според истражувањата на ЕСЕ, секоја четврта жена во државата е жртва на физичко, а секоја втора на психичко насилство во семејството),
- **нискиот степен на информираност на девојките за заштита од несакана бременост** (Истражувањето спроведено од страна на истражувачкиот центар Brima-Gallup покажа дека само осум од дваесет девојки од македонска националност се информирани, а една од дваесет од

- албанска националност),
- **фрапантниот пораст на бројот на лица кои се ХИВ позитивни** (Откако беше регистриран првиот случај на ХИВ позитивно лице во Македонија, во 80-те, досега вкупно се регистрирани 96 лица, од кои 69 со СИДА, а 27 со ХИВ. Во овој период од две декади 55 лица имаат умрено од СИДА. Загрижувачки е фактот дека само во месец август, 2006 година се регистрирани четири нови случаи на ХИВ инфицирани, а вкупно 11 ХИВ позитивни и 5 лица заболени од СИДА, во текот на целата година, факт кој укажува на застрашувачки пораст на бројот лица инфицирани и заболени од ХИВ/СИДА), како и
  - **последните секс скандали и незаконската интернет дистрибуција на малолетничка порографија** кои ја потресоа македонската јавност, а во кои беа директно вклучени малолетни средношколци

Македонската Асоцијација за Слободна Сексуална Ориентација (МАССО) сметајќи дека воведувањето на образование за сексуално здравје е еден од основните чекори во реализацијата на фундаменталните принципи прокламирани во Декларацијата за Правата на Детето од ООН, изработи еден нацрт-предлог за образование за сексуално здравје што беше дистрибуиран до повеќе невладини организации, локални експерт како и претставници од интернационални организации и институции. Некои од организациите и индивидуалците коишто ја дадоа својата поддршка се: Центарот за човекови права и разрешување на конфликти, МХЦ, ЕСЕ, Унија на Средношколци, ХЕРА, ХОПС, ЕГАЛ, ЦГЧП, Млади за Млади, Полиоплус, Прим. Д-р Славица Гајдаџис Кнежевиќ, Среќно Детство и др.

Интернационалните инструменти за човекови права даваат попрецизна дефиниција, говорејќи за *правото на*

секој да ужива во највисоко достапниот стандард на физичко и ментално здравје наместо правото на здравје. Интернационалните институции и НВО-а како Популацискиот Фонд на Обединетите Нации (UNFPA), Светската Здравствена Организација (СЗО) и Интернационалната Организација за Планирано Родителство (IFFP) се согласија за Повелбата за сексуални и репродуктивни права кои ги вклучуваат на пример правото на живот, правото на приватност и слободно размислување и здружување кои се граѓански права.

Конференциите во Каиро и Пекинг легимитизираа повеќе од репродуктивното здравје, тие ги воспоставија поимите за репродуктивни права исто како и сексуалното здравје и права.

Став 7.3 на Програмата на Активности од конференцијата во Каиро говори за сексуалното здравје и репродуктивните права: “[...] репродуктивните права ги опфаќаат оние права кои се веќе признаени во националните закони, интернационалните документи за човекови права и други релевантни документи на Обединетите Нации. Овие права се базираат на признанието на основните права на сите парови и индивидуи слободно и одговорно да решат за бројот, распонот помеѓу и временското растојание помеѓу нивните деца и да ги поседуваат информациите и средствата да можат да го сторат истото и правата да се здобијата со нависокиот стандард на сексуалното и репродуктивно здравје. Ова исто така го вклучува правото на сите да можат да донесат одлуки во врска со својата репродукција ослободени од секаква дискриминација, присила и насилство како што е наведено во документите за човекови права. При реализирањето на ова право, тие треба да ги земат во предвид потребите на нивните живи и идни деца и нивната одговорност кон заедницата[...]

Правото на здравје е овековечено во повелбата на човекови права кој ја содржи Универзалната декларација

за човековите права (1948), интернационалниот договор за граѓански и човекови права (ICCPR, 1996, стапен на сила од 1976)) и интернационалниот договор за економски, социјални и културни права (ICESC, 1996 стапен на сила од 1976).

3 од 8-те Милениумски цели (Милениумската Декларација на Обединетите Нации, 8-ми септември, 2000) директно се поврзани со сексуалното и репродуктивно здравје:

- За три-четвртини да се намали стапката на смртност на мајките-родилки помеѓу 1990-2015 ;
- За две-третини , да се намали смртоноста на децата под 5 години помеѓу 1990-2015;
- Да се запре и да започне да се намалува понатамошното ширење на ХИВ/СИДА до 2015.

Генералното Собрание одржа во 2001 специјална сесија на 20 годишнината од првиот медицински случај на СИДА. Резултатот е *Декларација на Обврски* усвоена од страна на земјите членки на ОН. Декларацијата јасно ја признава врската помеѓу превецијата, негата и третирањето на ХИВ/СИДА и заштитата на човековите права и основни слободи. Декларацијата ја осудува дискриминацијата и стигматизацијата на луѓето со ХИВ/СИДА и ги повикува државите да ги примената и зајакнат истите до 2003.

Комисијата за Човекови права на ОН го воспостави 3 годишниот мандат на Специјалниот известувач во 2002 и истиот беше продолжен во 2005 за 3 години. На десетгодишнината од конференцијата во Каиро, Специјалниот известувач говореше за репродуктивните и сексуални права во својот извештај за Комисијата за Човекови Права. Тој е сеопфатен документ кој ги разграничува врската помеѓу репродуктивните/сексуалните права и човековите права и кој говори за сексуалните и репродуктивни права и ЛГБТ правата. Извештајот ја исклучува дискриминацијата врз

основа на сексуална ориентација при реализацијата на сексуалните и репродуктивните права. Правото на здравје, вклучувајќи го сексуалното и репродуктивното здравје ги вклучува сексуалните правата кои се дефинирани како сексуални слободи од страна на Специјалниот извештувач. Сексуалните права се човекови права и тие ги вклучуваат:

‘правото на секо лице да ја изрази својата сексуална ориентација, со почит кон добросостојбата и правата на другите, без страв од прогонство, ускратување на слободата и социјално вмешување’.

Важноста на јавното здравје исто така е потцртана во член 153 на Договорот на Европската Заедница и член 129 на договорот на Европската Униј

Нужноста од воведување на образование за сексуално здравје беше (и сеуште се) потврдена и во се подинамичното актуализирање на истото ширум во светот (САД, Канада, Шведска, Холандија, Британија, Белгија, Германија, во Хрватска моментално се изготвува наставната програма...), како и во континуираната изработка на програми и резолуции од страна на ЕС, УНЕСКО, УНИЦЕФ, ООН и низа други светски организации одговорни за борбата за човекови права и слободи.

Во февруари 2006 година, МАССО, со цел да ја истражи развојната линија и ставовите на политичките партии во предизборието по однос на правната регулација на ЛГБТ прашањето, дистрибуираше прашалник до сите политички партии. Прашањето за потребата од воведување на сексуално образование беше инкорпорирано во истиов прашалник. Сите партии кои одговорија на прашалникот, одговорија позитивно на прашањето за воведување на сексуално образование. Четири од нив сметаат дека основното образование е соодветната едукациона фаза за

воведувањето на сексуалното образование, а три партии упатуваат на средното образование. Оттогаш па наваму, нити еден од сите политички/партиски субјекти кои се изјаснија позитивно по однос потребата за образование за сексуално здравје нема направено нити еден значителен обид за јавно и институционално актуализирање на ова прашање.

- Врз основа на сето гореспоменато, во консултација со неколку други експерт и невладини организации, МАССО иницираше идеја за формирање на една поголема коалиција од НВО која би изготвила официјален предлог за образование за сексуално здравје, дистрибуирајќи го притоа истиот до релевантните владини институции. Оваа вест беше претставена и на прес конференција што МАССО ја одржа на 16ти март, 2007 година. Од втората половина на април беше етаблирана и комуникацијата помеѓу невладините организации и започна првата неофицијална размена на информации, материјали и искуства по однос проблемот. Во мај беше одржана и првата средба и различни прашања беа разгледувани. Она што првично беше одлучено да се разгледа како сериозна идеја беше дека формирањето една ваква коалиција може да биде модулирано како дел кој би дал свој влог активно во некои веќе започнати подготовки за курикулуми од страна на Министерството за Образование и УНИЦЕФ.

Истата идеја беше оставена отворена како резултат на крајот на учебната година и како резултат на одлуката дека Унијата на Средношколци треба да ја преземе водечката улога. Како одлука беше донесено дека продолжувањето на процесот треба да се подготви за почетокот на новата учебна година.

Во меѓувреме, Коалицијата за Сексуални и Здравствени права во Јули го изработи нацртот за стратегијата за идната година, и со оглед на фактот дека образованието за сексуално здравје е еден од нејзините круцијални фокуси,

беше одлучено дека работата на претходно споменатата неформална коалиција треба да се одложи, а се со цел да се обедини со работата на коалицијата за сексуални и здравствени права којашто би го зела ова предвид за работата во текот на идната година.

- Два случаи повеќе ја потврдија во текот на 2007 потребата од воведување на образование за сексуално здравје како неопходен чекор за зголемување на информираноста на населението по однос на проблемите и прашањата коишто се засегнати во еден ваков курикулум, како и за надминување на етаблираните стереотипи и циркулацијата на погрешни и застарени информации и во едукативниот систем и во другите средства за информирање и десеминација на знаење.

Имено, МАССО најостро реагираше на публикацијата и употребата на три учебници, кои активно се користат од страна на студентите на факултетите за медицина, стоматологија и психологија. Два од учебниците се потпишани од професор доктор Георги Чадловски (*Психијатрија 1 и 2*; Просветно дело; Скопје; 2004 и *Медицинска Психологија*; Просветно дело, Скопје, 2004), а еден од професор Олга Шкариќ (*Развојна Психологија*; Филозофски факултет, Скопје, 2004).

И во двата случаи хомосексуалноста се третира како болест и како социо-патолошка појава.

Земајќи го предвид фактот дека СЗО, АПА, Македонската Психијатриска Асоцијација и Лекарската Комора на Македонија ја имаат тргнато (првите две многу порано, а вторите подоцна) хомосексуалноста од листата на болести, ширењето на вакви информации беше сфатено како нетолерирачко.

Од таа причина МАССО испрати барање до релевантните претставници и тела во Лекарската Комора, Психијатриската Асоцијација и Ректоратот на Универзитетот “Св. Кирил и Методиј”, со намера одземање на дозволата за работа на

професорите и повлекување на учебниците од понатамошна употреба. Барање за јавно извинување беше пратено и до Асоцијацијата на Психолози исто така. СЗО беше информирана, на што одговорија дека не се надлежни по однос случај како овој.

После месец и пол добивме одговор од ректоратот објаснувајќи дека одговорни за ова прашање се научниот одбор на медицинскиот факултет. Одговорот што го добивме од Научниот одбор го потврди ставот на професорот Чадловски, со дообјаснување дека нема основа за жалба.

И покрај тоа што ваквиот акт на проф. Д-р Чадловски ги прекршува чл. 4, чл. 38, чл. 60 од Кодексот на Лекарската Комора на Македонија, односно основните начела на Етичкиот кодекс на психолозите на Македонија кога станува збор за текстот на проф. Шкарик, како и одредбите на МПА, МЛК, СЗО, ОН, УНИЦЕФ, АПЗ и на други светски хуманитарни организации, и покрај ургентното барање што беше препратено, Лекарската Комора не најде за сходно да ни одговори.

Одговорот што го добивме од Асоцијацијата на Психијатри беше успешно изведен реторички маневар со којшто тезата на Чадловски беше одобрена, а одговорноста да се преземе конкретен чекор беше избегната. Всушност, Асоцијацијата ја презеде и прифати тезата дека хомосексуалноста е растројство на одделни сексуални нагони, што всушност не значело, според нив, дека хомосексуалноста со тоа е и болест. Не само што Асоцијацијата со ваквиот одговор игнорираше и други аргументи поврзани со текстот на Чадловски, туку и во случај кога нивната теза би била исправна, сепак останува проблемот дека таква класификација не постои во официјалните психијатриски документи.

Нити еден од етаблираните психијатриски не покажа волја да даде јавна изјава за да се оградат психијатрите од ваквите ставови.

По однос на учебникот на професорката Шкарик, немаме добиено никаков одговор, воопшто.

Понатамошните истражување не доведоа до сознанија дека дури и во средните училишта се печатат и користат прирачници за професори во кои хомосексуалноста се третира на истиот начин.

- На 30ти мај, МАССО реагираше и по однос одредницата *Хомосексуалност* во МИ-АНовата Нова Општа и Македонска Енциклопедија (МИ-АН, Скопје, 2006) уредена од страна на Јован Павловски, а делумна спонзорирана и од Министерството за Култура.

После серијата од реакции од страна на МАССО во поглед на низа учебници и прирачници, овој пример посочи на уште еден случај за континуираната систематска опресија, исклучување и деградација на хомосексуалците, како и неопходноста од соодветно развиен курикулум кој врз основа на редовен образовен процес би го овозможил протоколот на точни и актуелни информации.

Дефиницијата понудена во енциклопедијата го потврдува експлицитното присуство на патријархалната, хегемонистичката и хомофобична идеологија. Имено: *‘За појавата (на хомосексуалноста) постајат различни, понекогаш спротиставени мислења. Некои придаваат голема важноста на наследно условениот неприроден телесен развој, кога кај единката се развиваат телесни карактеристики на спротивниот пол. Според други, таа се должи првенствено на психички трауми, на погрешно воспитување и на невротични нарушувања. Меѓутоа, сигурно е дека хомосексуалноста не може секогаш да се сфати како психичка дегенерација, бидејќи голем број знаменити уметници, научници и државници биле хомосексуалци’.*

Уште позагрижувачки беше заклучокот, кога се тврди дека денес се поактуелната *прифатливост* на хомосексуалноста

ширум светот авторот на текстов ја објаснува единствено како *тенденција на модерното општество*, но сепак, завршува текстот, *во голем број земји хомосексуалното однесување е забрането и се казнува како кривично дело*, со што веќе и експлицитно се надоврзува на и ги афирмира противдемократските, нехумани, хомофобични и дискриминаторски политики на извесен број земји во светот.

Недостатокот на каква и да било одредница во поглед на сексуалноста (како екстремно проблематизирана категорија во различни теории во последниве децении), каки и на хетеросексуалноста претставуваше уште една потврда за нееднаквиот (дискриминаторски) третман на хомосексуалноста како една форма на сексуална ориентација.

Од Министерството за Култура, издавачката куќа и уредникот беше побарано јавно да и се извинат на македонската ЛГБТ заедница за нееднаквиот третман, но и на општата популација поради погрешните и дискриминаторски објаснувања. Претставници на ЕУ беа исто така информирани со ситуацијата.

Одговорот што го добивме од уредниците на енциклопедијата беш екстремно арогантен, без никаква намера за извинување. Министерството за Култура се нема сеуште огласено по однос нашето барање.

- Следниот чекор што МАССО го презеде по однос претходно споменативе два случаи беше средба со Народниот Правобранител на којашто беа разгледувани можностите за започнување на правна постапка по однос случаиве. Народниот Правобранител покажа иницијална волеовост и позитивен пристап. Во моментов случаиве сеуште се разгледуваат, заено со можноста за поднесување претставка.

- Она што целава гореобјанета ситуација го идентификува

е фактот дека македонскиот образовен систем е сеуште под силно влијание на идеолошки ставови коишто несомнено ја контаминираат современата научна мисла во Македонија, и го попречуваат демократскиот процес во рамки на образовниот систем, дали врз основа на личните идеолошки ставови на извесни авторитети или пак врз основа на целокупниот традиционален доминантен културен и општествен став и менталитет.

Здравство

А) Активности фокусирани на ХИВ/СИДА помеѓу ЛГБТ/МСМ популацијата во Р. Македонија во 2007 година¹

Во 2007 година, како и во изминатите две години, најголем дел од активностите фокусирани на превенција од ХИВ/СИДА во Р.Македонија помеѓу МСМ односно ЛГБТ лицата, беа спроведени преку активностите поддржани од Глобалниот Фонд, координирани преку Министерството за здравство на Р.Македонија а реализирани во заедничка соработка на владините институции и граѓанскиот сектор односно НВОата.

Во оваа година, покрај веќе постоечките активности кои продолжија од минатата година како што се: Геј инфо линијата за ХИВ/СИДА и ППИ, Советувалиште за пред и пост ХИВ тестирање, Дистрибуција на кондоми и лубриканти на терен (теренска работа) , ПИЕР едукација и Серолошко и Бихевирално студија (Втора генерација следење на ХИВ/СИДА помеѓу МСМ), како нова активност започна и теренското ДДСТ(Доброволно Доверливо Советување и Тестирање). Резултатите од активностите се следни:

Геј инфо линија за ХИВ/СИДА и ППИ во 2007 година:

2007 година	мажи	жени
Број на вистински јавувања	219	1
Број на закажани советувања	48	0
Број на препратени лица на други сервиси	44	0
Број на јавувања кои за првпат добиваат сервис на Геј инфо линијата	164	1
Број на спуштања	103	

¹ Извештајот беше официјално изработен од страна на НВО ЕГАЛ (Еднаквост за геј и лезбејки), 2007 година

Извештај за работа на советувалиците за превенција од ХИВ/СИДА помеѓу МСМ популација во Македонија во 2007 година:

2007 година	
Вкупно остварени посети	73
Вкупно посетители	45
Број на лица кои за првпат имаат ХИВ советување	34
Старосна структура	
-24	15
25-34	27
35-44	3
45-54	/
55+	/

Теренска работа

2007 година	
Вкупно исконтактирани лица	413
Лица за првпат исконтактирани	61

- PIER едукации има направено вкупно 12 на кои присуствуваа вкупно 71 лице

- Со бихевиорална студија во соработка со P333 беа опфатени вкупно 194 лица од кои 38 лица дадоа и серолошки примерок

- Во теренското ДДСТ во соработка со P333 и НВО ХЕРА беа направени вкупно 270 рапид тестови помеѓу МСМ популација и 44 помеѓу ЖСЖ и тоа во периодот од март 2007 кога започна оваа активност до ноември 2007

Интересно е да се напомене дека со отпочнувањето на активностите на Глобален Фонд во Р. Македонија бројот на тестирања од просечно 2500-3000 тестови годишно во 2005 година е зголемен на 7500 тестирања додека во 2006 на 11000 тестови годишни и се претпоставува дека до крајот на 2007 година овој број ќе биде уште поголем.

Статистиката покажува дека од вкупно 102 ХИВ +, 14 се изјасниле дека се припадници на МСМ популацијата но и оваа бројка се зема како релевантна со оглед на тоа дека стигмата и дискриминацијата во Р. Македонија кон хомосексуалноста е сеуште многу висока а се потврдува со фактот дека 74% од вкупно ХИВ+ се мажи иако знаеме дека ХИВ инфекцијата не е инфекција која е таргетирана на машката популација.

Б) Сексуални и здравствени права на ЛГБТ/МСМ популацијата во Р.Македонија

Од ноември 2006 година, МАССО се вклучи и во уште еден проект, во кој се јавува како грантист на Фондацијата отворено Општество. Проектот е насловен Сексуални и здравствени права на сексуалните работници и МСМ (мажи што имаат секс со мажи), и партнерски го водат уште три невладини организации како Х.О.П.С., ЕГАЛ, ЦГЧП и Македонската мрежа за намалување на штети која ја сочинуваат повеќе невладини организации, експерти, медицински лица итн.

Веќе од јуни 2007, МАССО со уште седум невладини организации формираа неформалана коалиција која ќе работи на застапување и промоција на сексуалните и здравствените права на сексуалните работници и МСМ, вклучително и ЛГБТ популацијата, бирајќи ги овие ранливи групи во својот првичен фокус, со идеја тој понатаму да се прошири и на зависниците од дрога, луѓето кои живеат со ХИВ, како и жените како ранлива група. Коалицијата веќе има изработено првични драфт верзии за активностите кои е спремна да ги изврши во наредните три години, а за кои смета дека се неопходни за застапништво како и

релевантна промоција на овие права помеѓу пошироката македонска јавност.

Прва и основна активност во однос на застапувањето на овие права која ја превзема коалицијата е изработка на компаративна анализа на македонската легислатива и стратегии со регионалната и европската во однос на сексуалните и здравствените права на сексуалните работници и ЛГБТ/МСМ популацијата. Ваквата анализа и препораките кои ќе ги содржи публикацијата на истата, ќе бидат основна алатка која коалицијата ќе ја употреби во застапувањето на сексуалните и здравствените права, како и лобирањето за промена на постоечките или донесување на нови закони со кои овие права ќе се заштитат и промовираат во република Македонија. За таа цел, формирани се два тима, едниот од интернационални експерти кои се задолжени за прегледување на легислативата на европските земји и посебно онаа на Европската унија. Вториот тим е задолжен за домашната легислатива и регионалната легислатива и стратегии. Како краен резултат од работата на двата тима, се очекува да произлезат препораки за понатамошно дејствување, а се со цел промоција и заштита на сексуалните и здравствените права. Ваквата активност е во тек, и се очекува да биде завршена до крајот на оваа година.

Една од активностите која е неопходна кога станува збор за промоција на сексуалните и здравствените права е секако веб страницата која е во почетна изработка и за која исто така се очекува финализирање кон крајот на годинава.

Чекор за поздравување во однос на заштитата на здравствените права во република Македонија е секако и предлог законот за заштита на правата на пациентите. Иако овие права и пред тоа беа законски заштитени во како дел од различни законски одредби и подзаконски акти, ова е одличен начин за доближување на овие права до пациентите и нивна широка промоција.

МАССО, разгледувајќи ја првичната верзија на овој закон

откри недоследност во дефиницијата за тоа што претставува дискриминација која е составен дел на законот, во која помеѓу некои од наброените основи за недискриминација стоеше терминот „полова насоченост“, МАССО реагираше до министерството за здравство и ваквиот термин потоа беше заменет со далеку посоодветниот „сексуална ориентација“, Законот се очекува да биде донесен наредната година.

Дискриминација

Почнувајќи од април 2006 година, МАССО стана дел од еден поширок партнерски проект, под покрвителство на ИЛГА-Европа. Како интернационален партнерски проект фокусиран врз програма на застапништво (Advocacy) за човековите права на ЛГБТ луѓето, овој проект во себе вклучува соработка на три регионални ЛГБТ организации (покрај ИЛГА-Европа), како Gender-Doc од Молдавија и Kontra од Хрватска. Централен интерес на Затапувањето е документацијата на случаи на насилство врз човековите права на ЛГБТ луѓето.

Во досегашните активности од проектот, МАССО има документирано 20-ина случаи на дискриминација. Со оглед на фактот на слабо развиениот правен и законски систем на заштита на ЛГБТ луѓето во државата, слабо развиената легислатива, недостатокот од закон на недискриминација и сеште постоечкиот хомофобичен менталитет, само за два од овие случаи е покрената правна постапка. Еден индивидуален случај, и еден случај со којшто се соочи МАССО како организација, а кој е објаснет подолу. Во едниот случај прекршителот е полицијата, а во другиот Општина Центар.

Старосната ганица на лицата коишто биле жртви на насилство е варијабилна, а по однос на родот забележливо е доминантно насилство врз лица од машки род.

Значително е да се напомене дека посебно флагрантно е насилството со коешто се соочуваат луѓето од ромската заедница, поточно дискриминацијата на која се подложени истите како трансродови лица врз основа на нивната родова експресија (или уште подобро родова трангресија).

Сознанието што е доста загрижувачко, а до кое дојдовме во текот на процесот на документација, е дека значителен број од насилството врз човековите права на ЛГБТ луѓето е извршено од страна на полицијата.

- Во 2004 година МАССО во соработка со Македонскиот Комитет за Човекови Права учествуваше во изготвката на нацрт закон за недискриминација, кој заедно со нацртот што го изработи Македонскиот Центар за Меѓународна Соработка, влеоа во агендата на новооформената коалиција за недискриминација, по иницијатива на НВО Полио Плус.

Оваа коалиција во која активно учествуваат претставници од повеќе невладини организации, претставници од Владата и Парламентот, интернационални институции и серија експерти, после неколку месечната работа резултираше со оформување на Национално Координативно Тело (НКТ), а со цел да се олесни протокот на информации помеѓу различните учесници и да го зацврсти дијалогот помеѓу различните донесувачи на одлуки во полето на превенција и заштита на и од дискриминација. Целта на работата на коалицијата е до крајот на 2007 година да се изготви заеднички Рамка на Стратегија за Борба против Дискриминацијата (заеднички со сите коалициони партнери, владини претставници и широката јавност), и да ја презентира истата до Владата и јавноста, се со цел да се започне план за заедничка Национална Стратегија и Акциона Програма за Борба против дискриминацијата.

Како конструктивно решение за собирање на коментари и јавна расправа беше дизајнирана посебна веб страница-www.equal.org.mk.

На вториот состанок што го одржа координативното тело на 25ти јуни во просториите на СОЖМ, беше оформена и работна група составена од повеќе експерт и претставници на НКТ, а коишто ќе работат доброволно на развивањето на Стратешката рамка и на развивањето на анти-дискриминацискиот концепт.

На 19ти јули беше одржан состанок со Постојаната

Парламентарна Анкетна Комисија за Правата и Слободите на Граѓанинот, којашто заклучоците донесени на оваа средба ги испрати како посебно значајна препорака до Владата на Република Македонија: потребата од донесување на Законот и потребата од заедничка акција на заинтересираните страни.

Во септември беше остварена уште една значајна средба, овој пат со присуство на Министерот за Труд и Социјална Работа, пред кого, претставникот на МАССО ја изрази загриженоста и забелешките по однос на Новиот Предлог за измени и дополнувања на Законот за Семејство. И покрај тоа што Министерот изрази согласност по однос приложените забелешки, сепак не беше преземена никаква конкретна акција и чекор за промена на овие дискриминаторски одредби со коишто беше надополнет постоечкиот закон, кој, како што беше напоменато претходно, веќе во основа е дискриминаторски по однос правата на ЛГБТ луѓето.

Случајот со општина Центар

Како највпечатлив случај година во насока на кршење на основните човекови права и дискриминација врз основа на сексуалната ориентација беше случајот со Општина Центар и градоначалничката Виолета Аларова, кој го забрани одржувањето на крајната забава во рамки на фестивалот. Имено, годинешниов Квир Плоштад за жал остана без плоштад. Сузана Милевска, куратор на фестивалот напиша: “Плоштадот отсекогаш претставувал јавен простор каде што, од грчката агора па до Тинаменовиот Плоштад, се обликува, проблематизира и се прави видливо јавното мислење, како и борбата за слобода на говор и слободата воопшто. Од овде плоштадот станува и носечкиот концепт во центарот на овогодинашениот Фестивал Queer Square Скопје”.

Освен неколкуте уметнички случувања, најреалното плоштадско случување требаше да биде Љубов си е Љубов Забавата на Плоштадот пред Домот на АРМ. Но кулминацијата не се случи на плоштад. Ова е редоследот на настаните:

На почетокот на јули се информиравме во Општина Центар кој викенд при крајот на септември и почетокот на октомври е слободен Плоштадот пред Домот на Армијата на Р.М. Затоа што овој првиот викенд од месецот веќе беше зафатен заради “Деновите на медот”, викендот 6 и 7 октомври беше слободен. Затоа на 18ти јули поднесовме барање за дозвола да поставиме сцена со озвучување и осветлување на Плоштадот пред Дом на АРМ каде требаше да се одржи Љубов си е Љубов Забавата со македонските ДЦ-и: Соња Исмаил, ДЈ Стојан, Флуид и Роботек, а како ѕвезда на вечерта со свој сет да настапи и славниот Марцко Ленси од Лондон.

Откако ни после еден месец немавме добиено никаков одговор од Општина Центар, се јавивме да прашаеме што се

случува со нашата дозвола и дали треба да бараме друго решение. Од таму ни одговорија дека нема проблем затоа што Плоштадот пред Дом на АРМ е слободен тој викенд и дека недостасуваат во нашето барање технички детали (димензии на сцената...) Заедно со луѓето од фирмата го измеривме Плоштадот и ја конципиравме сцената И податоците ги доставивме до Општина центар. Во септември неколку пати пробавме да добиеме информација што се случува со нашето барање, но никој не знаеше да ни даде точен одговор.

Во текот на сите месеци не успеавме да закажеме ниту еден состанок со Градоначалничката и Претседателот на Советот на Општината, затоа што сите овие месеци постојано беа на службено патување. Конечно на 24ти септември пристигна кратко известување дека не ни е дозволено да го одржиме планираниот настан “заради зафатеност на локацијата со други содржини”. Немаше објаснување кои се тие содржини и како наеднаш се појавија затоа што веќе три месеци комунициравме со нив и локацијата беше слободна. После реакцијата на Огнена Поп Андоновска, Лице за Однос со Јавност на МАССО, упатена до Секретарот на Општината му се “испушти” дека се работи за настан кој го организира БОРКА-здружение за борба против ракот.

Истата вечер стапивме во контакт со здружението БОРКА и веќе наредниот ден дојдовме до договор тие да го одржат својот настан до 15.00 часот, да ја отстранат нивната техничка опрема до 18.00 часот и после тоа ние да ја одржиме нашата забава. Со овие нови информации отидовме на лице место затоа што никако не можевме да закажеме состанок со Градоначалничката. Во општина Центар пристигнавме во ист момент кога Градоначалничката доаѓаше на работа. Без поголеми претставувања, веќе знаеше кои сме и за што сме дојдени. Без да ни даде можност да ја прашаме, ни кажа дека знае зошто сме дојдени, но дека тие го одбиле нашето барање затоа што пред нас побарале други и веќе им било

одобрено барањето на друго здружение. На нашата забелешка дека лаже и дека веќе сме контактирале со БОРКА и дека тие ни кажаа дека се регистрирани пред еден месец, а барањето го поднеле пред две недели, а нашето барање е доставено пред повеќе од два месеци таа ни одговори дека они оцениле дека борбата против ракот е поургентна од нашите активности. Откако Огнена и објасни дека ние веќе сме контактирале со БОРКА и дека тие како невладина организација се солидаризираа со нас и дека се договоривме да ги одржиме двата настани последователно, тогаш таа ни кажа дека мисли оти ние не сме морално подобни заедно со такво сериозно здружение (БОРКА) на исто место во ист ден да имаме активности. Откако ја запрашавме кој и дозволил да не проценува дали сме ние морално подобни или не, таа ни кажа дека ние не сме затоа што во близина бил споменикот на Мајка Тереза, религиозен споменик каде што се положувало цвеќе...! Информации за целиот случај заедно со целокупната документација беа испратени до сите институции во и надвор од државата, сите организации со кои соработуваме, како и до претставници од Европската Унија со кои имаме веќе етаблирано комуникација.

Со ваквиот акт, Општина Центар на нашата организација, Македонска Асоцијација за Слободна Сексуална Ориентација - МАССО, и забранува, и попречува и ни го лишува правото на слобода на здружување заради остварување и заштита на нашите политички, економски, социјални, културни и други права загарантирани со членот 20 и член 21 од Уставот на Република Македонија како и со ченот 11 од Европската конвенција на човековите права. Овој акт е истовремено и недвосмислен израз на дискриминација врз основа на сексуалната ориентација, што укажува на уште едно ригидно прекршување на основните права и слободи на човекот и граѓанинот загарантирани како со Европската конвенција (чен 14; протокол 12 член 1 ратификуван и од

Република Македонија) на човекови права така и со сите интернационални конвенции и легислативи и со Уставот на Република Македонија (член 9).

Од големо значење е подршката што ја добивме од нашите партнер организации и донори, како Шведскиот Хелсиншки Комитет и ИЛГА-Европа коишто започнаа лобирачка процедура кај претставниците на Европската Комисија и Парламент.

Во меѓувреме ние доставивме и претставка до Македонскиот Хелсиншки Комитет коишто во мометов започнаа правна постапка по однос на случајот.

Queer Square Skopje 2007

31ви март, официјално беше отворен QUEER SQUARE SKOPJE 2007, културен фестивал, кој ја продолжува традицијата започната со Love is Love Week од 2005.

Фестивалот беше отворен со изложба на фотографии од Шпанскиот фотограф Гилермо Мартинез, и со дрег квин перформанс, кој воедно го инаугурираше и трансродовото прашање. Изложбите беше отворена во период од недела дена и беше широко посетена, не само на отворањето, туку и во деновите после тоа. Медиумската покриеност на настанот беше високо задоволувачка.

Период помеѓу овој настан и официјалната недела на фестивалот беше пополнет со Квир Плоштад ноќи, забави со ДЦ сетови што МАССО почна да ги организира во ноќниот бар Бони, од 27-ми јуни. Иницијалната забава беше посветена на Интернационалниот Ден на Гордоста, и беше наречена *Stonewall party*.

Активностите што беа предвидени за главната недела се состоеја од двовечерна проекција на Квир документарни филмови во продукција на Микс Филм Бразил (а прикажувањето беше предвидено за во културниот центар Точка, каде што и се одржа), лезбејска работилница во просториите на МАССО со лезбејската заедница, перформанс *Гола конференција* и *Љубов си е Љубов* Забавата.

Како резултат на проблемите со коишто се соочивме со општина центар, завршната забава беше релоцирана во ноќниот клуб Папаја, а беше реализирана со ДЦ сетови на неколку македонски ДЦи и на специјалниот гостин од Лондон, ДЦ Марко Ленси.

На 4-ти октомври се одржа Голата Конференција, проект креиран како перформанс/дискусија од страна на Сандс Мурај Васинк, истакнат холандски уметник и Елке Критуфек, светски позната австриска феминистичка уметница.

Проектот како куратор во позадина ја имаше Проф. Д-р Сузана Милевска.

За жал неколку проблеми и пречки се појавија и во подготовката на овој проект. Недела дена пред планираната реализација на проектот, Елке Критуфек го откажа своето учество поради неочекувани лични проблеми. Благодарение на добрата воља што ја покажа Сандс Мурај Васинк, Сузана Милевска и тимот на МАССО, целиот проект беше одново промислен и реконцептуализиран, и беше одлучено проектот да се одржи во различна, но слична форма.

Формата до која дојдовме на крајот беше структурирана на неколку нивоа: *Облечена конференција-дискусија* модерирана од Сузана Милевска, со учество на Сузана Милевска, Жарко Трајановски (локален експерт за демократија, човекови права и сексуалност), Сандс Мурај Васинк и Славчо Димитров; *Гола конференција 1* - кратка проекција на видеото од оригиналната конференција во Виена, со Елке Критуфек, проследено со коментари на уметникот и на крај *Гола конференција 1 и пол*, перформанс/дискусијата.

И покрај тоа што сите овие делови требаше да се одржат во **press to exit project space**, како што беше договорено уште повеќе од месец порано, поради острите забелешки на привремениот Швајцарски амбасадор по однос на Голата конференција (дека била несоодветна со голото тело за простор којшто се наоѓа во истата зграда како и Швајцарската амбасада), вторите два дела беа релоцирани во официјалниот канцелариски простор на **press to exit project space**.

Публиката којашто го проследи првиот дел во галерискиот

простор, беше обезбедена од страна на организаторите со такси превоз, а се со цел за побрзо и поуспешни пренасочување во другиот простор.

Следниот ден, 5-ти октомври следуваше работилницата водена од Лепа Млаџеновиќ, една од основачките на феминистичкото и лезбејското движење во Србија.

Фестивалот официјално беше затворен, вечерта на 6-ти октомври со високо посетената забава по ноќниот клуб Папаја.

Медиуми

Тимот на Македонската Асоцијација за Слободна Сексуална Ориентација-МАССО и оваа 2007 година секојдневно правеше мониторинг на сите медиуми (електронски и пишани) при што ги регистрираше и архивираше сите објавени текстови и прилози поврзани со активностите на МАССО.

За време на годинашниот мониторинг МАССО забележа големо политичко влијание врз медиумите и промена на нивната уредувачка политика со доаѓањето на новата конезрвативна Влада.

Ако се направи споредба со објавените текстови и прилози во текот на 2006 година ќе се забележи дека тие годинава се за пола намалени (годинава има само 90-тина прилози и информации), а што се должи на тоа што медиумите честопати не ги објавуваат реакциите и информациите испатени од МАССО

ШПИЦ

Дневниот весник Шпиц во рубриката Хроника објави кратка вест за прес конференцијата “2-ри февруари не е ден на хомосексуалците“, што е нелогично бидејќи во оваа рубрика се објавуваат текстови за убиства, провали...., Еден по друг ден, на 1 и 2 април на насловна страница на овој дневен весник беше објавена реакција на МАССО каде е побарано да му биде одземена лиценцата на проф. Георги Чадловски бидејќи во неговиот дел во учебниците “Психијатрија“ и “Медицинска психологија“ тој хомосексуалноста ја третира како ментално растројство на нагонската сфера. Весникот Шпиц по објавувањето на реакцијата на проф. Чадловски, не сакаше да продолжи со реплика од страна на МАССО (и покрај убедувањата од страна на главниот уредник на Шпиц дека оваа реплика

ќе биде објавена). Со ова Шпиц направи хомофобична конструкција и застапа во одбрана на една од страните на спорот.

Од април па наваму Шпиц повеќе не објави никаква информација поврзана со МАССО.

ДНЕВНИК

Најтиражниот дневен весник Дневник, за разлика од минатата 2006 година кога беа објавени неколку текстови за МАССО, во текот на 2007 објави само еден текст на 2 октомври насловен “МАССО ја обвини Виолета Аларова за хомофобична“ во кој реално беше претставен проблемот што МАССО го имаше со г-ѓа Аларова околу одржувањето на забавата пред Домот на АРМ.

ВЕЧЕР

Дневниот весник Вечер во текот на 2007 година не објави ниту едно соопштение, реакција и активност на МАССО. Беа објавени две колумни на новинарот и уредник на Вечер и на Вестите на ТВ Сител, Драган Павловиќ-Латас во кои тој шири хомофобија и прави несоодветни шеги на сметка на геј луѓето.

За првата колумна насловена “Педерологија“ објавена на 10 септември 2007 година, МАССО заедно со Невладината организација-ХОПС-опција за здрав живот поднесе барање до Судот на честа при Здружението на новинари на Македонија, за да реагира на текстот на Латас и да го опомене авторот со цел да се спречи можноста од идни пишувања и објавувања на слични текстови.

Судот на честа при Здружението на новинари на Македонија на својата седница на 21.09.2007 година донесе заклучок дека колумната на Латас не е во согласност со неколку одредби на новинарскиот кодекс како и основниот постулат за етичко однесување на новинарите кој од нив бара да

ги бранат човековите права, достоинство и слобода.... и новинарите да не поттикнуваат дискриминација па било која основа (национална, верска, расна, полова, социјална, јазична, сексуална ориентација, политичка....) и се огради од неговата колумна.

Етичката недоследност на медиумите уште еднаш се покажа со игнорантскиот пристап кон реакцијата на МАССО, што го покажа не само дневниот весник Вечер, туку и останатите медиуми (освен Утрински весник) со необјавување ниту на реакцијата на МАССО, ниту одлуката на Судот на честа.

И покрај реакцијата на Судот на честа при ЗНМ, Драган Павловиќ-Латас повторно на 24 септември се повика на правото на слобода на говор при што уште еднаш повторно ја погази професионалната етика со новата колумна, повторно во Вечер, насловена “Шупаци и шупци“. Во оваа колумна тој и понатаму се потсмева на ЛГБТ луѓето, но овој пат се дрзна и да го навредува Здружението на новинари и неговите членови кои ја осудија неговата претходна колумна.

Латас веќе во неколку наврати, манипулирајќи со сопствената позиција на моќ која му ја доделува јавната работа во двата медиуми-Вечер и ТВ Сител, се претставува на македонската јавност со ретроградни изјави на хомофобија и дискриминаторска реторика, која во секоја демократска и толерантна земја е недозволива и најстрого казнета. Латас во неговиот прилог на 2 февруари во вестите на Сител им порача на гледачите да размислат дали се здрави оние луѓе кои се палат на голи машки тела при што даваше инсерти од голи фудбалери, преземени од интернет, а кои немаа никаква врска со ЛГБТ луѓето. Врз основа на ова, на 17 мај 2007 година, на Интернационалниот ден за борба против хомофобијата кој МАССО го одбележа пот мотото “Хомофобијата е геј“ Драган Павловиќ-Латас беше прогласен за најхомофобична личност во државата за 2007 година.

ВЕСТ И УТРИНСКИ ВЕСНИК

И двата медиуми постојано и на време објавуваат текстови за МАССО, па така беа објавени информации за прес конференцијата одржана на 2 февруари, текст по повод одбележувањето на Денот против хомофобијата, за фестивалот Queer Square Скопје, соопштението на Судот на честа со кое се осудува колумната “Педерологија“ на Латас. Во Вест беше објавена и реакцијата на МАССО за Ми-Ановата општа и македонска енциклопедија, во издание на издавачката куќа Ми-Ан во која се понудени само теории што ја третираат хомосексуалноста како болест и нарушување, а не се понудени и современите тези, а во овој весник беше објавено и интервју со уметникот Сандс Муреј-еден од учесниците на Queer Square Скопје 2007

ВРЕМЕ

Дневниот весник Време постојано совесно и реално ја следи работата на МАССО и ги објавува сите испратени информации, а во текот на годината а (01.06) објави и текст “Казни до 1.000 евра за дискриминација“ во кој е претставен законот за анти-дискриминација, кој сеуште е во собраниска процедура. Овој дневен весник ја продолжи соработката со МАССО и по престанокот на печатење на нивниот неделник Неделно Време и продолжи да ги објавува колумните на еминентни автори како Катерина Колозова, Жарко Трајановски, Никола Гелевски, Роберт Алаџозовски, Билјана Бејкова, Сузана Милевска, Калина Лечевска, Мирјана Најчевска, Снежана Врангалова. Овие колумни по објавувањето во Време се објавени и на сајтот на МАССО на македонски и на англиски јазик.

НЕДЕЛНИ МЕДИУМИ

Во неделниот политички магазин Форум ма 08 јуни е објавено

опширно истражување за проблемите на геј заедницата во Македонија, хомофобијата, а беше претставен и случај на дискриминација, кој е евидентиран од МАССО. Во Форум на 5 ноември е објавена и колумна на Жарко Трајановски, експерт за човекови права во која е презентирано неговото изгање на Naked Conference проект кој беше дел од Queer Square Скопје 2007.

Во неделникот Глобус освен колумна на проф Јасна Котевска објавена на 22 мај, во целост беше проследен фестивалот Queer Square Скопје 2007 - колумна на кураторот на фестивалот, Сузана Милевска, прилог за Naked Conference, во целост реално беше претставен проблемот откако градоначалничката на Општина Центар, Виолета Аларова забрани да се одржи забава кај платото пред Домот на АРМ. Поради тоа во својата рубрика Минус-Плус, неделникот Глобус ја оцени Аларова како негативна личност за таа недела.

ЕЛЕКТРОНСКИ МЕДИУМИ (ТЕЛЕВИЗИЈА И РАДИО)

Електронските медиуми во Македонија во 2007 година само повремено ја следеа работата на МАССО. На 7 мај на ТВ емисијата Еврузум на Канал 5 претставник од МАССО и од Невладината организација Полио Плус се разговарше за коалицијата за анти-дискриминација и потребата на што побрзо донесување на заоконот за анти-дискриминација. Оваа телевизија на 2-ри февруари објави и прилог по одржувањето на прес конференцијата “2-ре февруари не е ден на хомосексуалците“, како и интервју со фотографот Гилермо Мартинез (со чија изложба официјално се отвори фестивалот Queer Square Скопје), во април, кое беше емитувано во ноќната програма на оваа телевизија.

Телевизијата Сител освен подбивниот прилог на Драган Павловиќ-Латас на 2 февруари, ја објави и реакцијата на МАССО по предлогот на посредник Метју Нимиц, Република Македонија да прифати име што ќе се разликува од нејзиното уставно име.

Телевизија А1 објави три прилози-по средбата на претставници на МАССО со Оли Рен во Брисел, во март, на 17 мај за одбележување на Денот против хомофобијата и на 20 ноември во новиот прилог на А1 вести “А1 ексклузив“ каде се зборуваше за склучување на истополови бракови и примери во европските земји.

По реакцијата на МАССО за кампањата “Абортусот е убиство“ наш претставник гостуваше во емисијата “Јади бурек“ на Телевизија Скај Нет, како и во емисија на радиото 103.

MTV Adria направи прилог за работата на неколку невладини организации во Македонија, а меѓу поканетите беше претставник на МАССО.

Телевизија Тера објави прилог за гејзаедницата во Македонија, а истиот прилог во три продолженија беше емитуван и на радио станицата БиБиСи, програма на македонски јазик.

На програмата на радио Равел во април беше објавен прилог за законот за анти-дискриминација, а на радиото Скај во октомври беше објавена програмата за фестивалот Queer Square Скопје.

ДНЕВНИ ИНТЕРНЕТ ИЗДАНИЈА

Македонската Информативна Агенција - МИА и покрај постојното праќање на информации ни еднаш во 2007 година не објави информација за МАССО. Додека Мак Факс навреме ги објавува сите пратени информации, освен соопштението дека Судот на честа при Здружението на новинари на Македонија се оградува од колумната “Педерологија“ на Латас иако претходно беше објавна реакцијата на МАССО за оваа колумна, како и реакцијата за предлогот за името на Метју Нимиц. На прашањето на тимот на МАССО зошто овие две соопштенија не се објавени, беше даден одговор дека “уредниците на вестите за тој ден сметале дека не треба да бидат објавени“.

Përmbajtja:

1. Hyrje	55
2. Korniza ligjore	59
3. Arsimi	67
4. Shëndetësia	77
5. Diskriminimi	81
6. Rastime Komunën Qendër	85
7. Queer Square Shkup 2007	89
8. Mediumet	91

Hyrje

Deri më 1996, homoseksualiteti në Maqedoni është konsideruar vepër penale dhe e dënueshme me burg. Ky nen është ndryshuar jo si rezultat i vullnetit dhe besimit të Qeverisë në lirinë e zgjedhjes dhe principet themelore të konceptit të drejtave të njeriut, por për shkak se Qeveria dëshironte të bëhet anëtare e Këshillit të Evropës.

Që atëhere e deri më tani, Qeveria në të gjitha strukturat dhe variantet e sajë, nuk ka ndërmarrë kurrfarë hapash konkret në drejtim të mbrojtjes dhe promovimit të njerëzve të LGBT-së. Ndryshimet në ligjin për armatën që parashihnin masa ndëshkuese për homoseksualitetin mashkullor në kuadër të shërbimit të afatit ushtarak, si dhe plotësimi i ligjit për marrëdhëniet e punës me dispozitë të veçantë për jodiskriminimin mbi baza të orjentimit seksual e mbetën vetëm ndryshimet positive në drejtim të drejtave të njeriut të LGBT.

Mungesa e çfaredo qoftë promovimi publik të vendimeve të lartpërmendura të ligjeve nga ana e Qeverisë, si dhe plotësimet e mëtejme të legjislativës ekzistuese dhe Kushtetutës, me të cilën do të rregullohej mbrojtja, mbështetja dhe promovimi i njerëzve të LGBT-së në Maqedoni, mbetën pikat kryesore të dobësisë së Qeverisë së Maqedonisë në raport të marrjes së strategjive të suksesshme në zhvillimin e të drejtave të njeriut.

Kjo situatë u bë edhe më e vërejtur gjatë vitit 2007, kurë si strukturë qeverisëse shtetërore u ndal Qeveria e udhëhequr nga partia me ideale demokristijane dhe konservatore. Konteksti i këtillë politik ka gjetur shprehje të vet në disa rrafsh ndaj gjendjes me të drejtat e njeriut të LGBT-së.

Ajo me të cilën fillimisht u përball Asociacioni për Lirinë e Orjentimit Seksual i Maqedonisë -MASSO, ishte rezignimi dhe rezistenca e Qeverisë për dialog dhe bisedime konstruktive,

lidhur me një seri pyetjesh. Heshtje e këtillë e Qeverisë ushqehet edhe me sjelljen e ndryshimeve të reja të dispozitave të ligjit të cilat në vend se të mendojnë për harmonizimin e legjislativës maqedonase me idealet e Unionit Evropian dhe Deklaratën për të drejtat e njeriut, por edhe më shumë e ka thelluar diskriminimin sistematik të sistemit politik dhe legjislativ.

Ajo që duhet të theksohet si çështje esenciale në momentin e pikërisht është domosdoshmëria e sjelljes së ligjit për mosdiskriminim. Programi i ri i MASSO që e ka filluar në bashkëpunim me ILGA-Evropa, duke fokusuar mbi dikumentimin e rasteve të dhunës ndaj të drejtave të njeriut mbi baza të orjentimit seksual, ka nxjerrë në sipërfaqe një korpus të tërë të indikatorëve të fortë, të cilët edhe një herë e dëshmuar domosdoshmërinë e ligjit për mosdiskriminim. Në një periudhë relativisht të shkurtër, në më pak se dymbëdhjetë muaj, MASSO dokumentoi rreth njëzet raste të dhunës dhe diskriminimit ku viktimat ishin njerëzit e LGBT-së.

Fundi I vitit të kaluar dhe në fillimin e 2007, u formua koalicioni për mosdiskriminim e udhëhequr nga organizata joqeveritare Polio Plus, në të cilën në mënyrë të barabartë marrin pjesë edhe një sërë organizatash joqeveritare, ekspertë dhe përfaqësues qeveritar. Përkundër punës intensive të koalicionit të sapoformuar dhe premtimeve që i dhanë përfaqësuesit qeveritar, çështja e sjelljes së ligjit për mosdiskriminim mbeti përsëri jashtë agjendës së Qeverisë edhe për këtë vit. Domosdoshmëria e sjelljes së këtij ligji është konfirmuar edhe në Raportin vjetor të Komisionit të Evropës për Republikën e Maqedonisë për 2007.

Ekzistimi i diskriminimit dhe shkalla e lartë e homofobisë në sistemin politik të shtetit gjatë vitit të kaluar u konfirmua edhe përmes shumë opstrukcioneve me të cilat ballafaqohet MASSO gjatë realizimit të aktiviteteve të veta si dhe përmes shprehjes së stereotipeve dhe ideologjisë së vjetëriar dhe të ngulitur në sistemin arsimor dhe në kualitetin dhe kuantitetin e interesimit të informimit dhe pjesëmarrjes së medimeve

në prezantimin dhe promovimin e të drejtave të njeriut, e në veçanti ato të njerzve të LGBT-së në Maqedoni. Shkalla e rritur e politizimit të medimeve maqedonase është vërejtur jo vetëm në analizat statistikore që i ka bërë MASSO përmes monitorimit të përditshëm të punës së medimeve, por edhe përmes raportit vjetor të Komisionit Evropian për 2007.

Pasqyrë të këtillë kanë treguar edhe rezultatet e hulumtimit të fundit të Fondacionit yë Institutit Shoqëria e Hapur-Maqedoni, në bashkëpunim me Institutin për hulumtime socio-politike dhe juridike, me titull “Inkluziviteti I shoqërisë së Maedonisë”. Anketa e realizuar në ekzemplarin reprezentativ për maqedoni ka treguar se homophobia “en general” është e pranishme ndër qytetarët e Maqedonisë. Përballë kësaj, nga ana tjetër ndër ta është numër i madh të ayre që homoseksualët i shohin si viktime të diskriminimit (rreth 50 % të anketuarve). Qënime të këtilla të qytetarëve janë konfirmuar edhe në hulumtimin e bërë nga ana e Qendrës Maqedonas epër Bashkëpunim Ndërkombëtar MCMS me titull “Besimi në shoqërinë qytetare”.

Të gjitha këto factor tregojnë në faktet se sistemi politik maqedonas në thelb është akoma I mbështetur në tradicionalizmin dhe heteroseksualizmin dhe se roli i shtetit që në të vërtetë është crucial për promovimin e të drejtave të njeriut, ka mbetur akoma e pavërejtur dhe e mbyllur kah demokratizimi i vet.

Korniza ligjore

Në mars të këtij viti MASSO realizoi një analizë comparative të të drejtave të njeriut të LGBT-së, në kuadër të kornizës ligjore maqedonase, krahasuar me legjislativën evropiane dhe internacionale.

Rezultatet që kemi fituar nga kjo, tregon në një sërë mangësi në legjislativen e Maqedonisë në drejtim të mbrojtjes dhe promovimit të drejtave të njeriut të LGBT-së:

Neni 9 i I Kushtetutës garanton barazinë e të gjithë qytetarëve në realizimin e të drejtave dhe lirive të gjithë qytetarëve pavarësisht nga një numër i madh mbi baza të ndryshme. Porm, orjentimi seksual nuk është përmendur në mënyrë eksplicite. Kushtetuta e Maqedonisë nuk ka termin më të gjërë si rrethana personale ku mund të llogaritet edhe orjentimi seksual.

Edhe pse Ligji Penal e ka të theksuar-avansuar (me dekriminalizimin e marëdhënieve homoseksuale të formuar në pajtueshmëri), edhe më tutje nuk ofron qasje koherente në rregullimin e diskriminimit në mënyrë që do të ishte relevante për pakicat seksuale. Në të vërtetë Ligji Penal nuk ofron dispozita për fjalën e urrejtjes. Krahas moesksistimit të definicionit eksplicit për kriminalitetin i motivuar nga urrejtja, ka nene në ligj që janë të përafërt me konceptin e veprimeve kriminale të motivuara nga urrejtja (neni 137, neni 417, neni 144/paragrafi 4). Megjithatë këto dispozita nuk mbulojnë orjentimin seksual dhe nuk vështrohet në mënyrë specifike orjentimi seksual edhe pse “karakteristikat personale” mund të mirren se e mbulojnë si bazë e veçantë për sjelljet e ndaluara. Edhe pse dispozitat e Ligjit Penal janë mjaft të vlefshme për mbrojtjen e pakicave seksuale nga gjendja momentale personat e LGBT, mezi munden ti plotësojnë dhe ti shfrytëzojnë mundësitë e mbrojtjes sipas këtij Ligji.

- E drejta familjare në RM rregullohet sipas ideve

tradicionale për bashkëshortësinë dhe familjen. Për shkak të kësaj, Neni 6 thekson se bashkëshortësia është unioni ndërmjet burrit dhe gruas e rregulluar sipas ligjit dhe se burri e gruaja i përcaktojnë raportet e veta sipas vendimeve të veta mbi baza të barazisë, respektimin e ndërsjelltë dhe ndihmë. Poashtu, Neni 17 thot se bashkëshortësia mund të lidhet ndërmjet dy personave të gjinisë së kundërt. Dispozita të tjera që konsiderohen si relevante duke rregulluar vetë procedurën për lidhjen e bashkëshortësisë, e përdorin të njëjtin fjalor, në të vërtetë duke supozuar se unioni ligjor ndërmjet burrit dhe gruas edhe nuk u ofron të njëjtën edhe partnerëve të njëjtës gjini, me atë rast duke bërë që të drejtat që dalin nga bashkëshortësia qytetare janë të paarritshme për çiftet e të njëjtës gjini.

- Ligji për marrëdhënie të punës (neni 6) është e vetmja pejsë e legjislativës që i qaset problemit gjinor si bazë e veçantë për sjelljet e ndaluara në lidhje me punësimin. Megjithatë, problemi themelor me këtë legjislativë është se e përdorë terminin orjentim gjinor e jo orjentimin seksual. Cili është prpblemi me gjuhën e përdorur në këtë ligj? Në të vërtetë, “orjentimi seksual” duhet të kuptohet nga koncepti vendor që zgjon termin “ orjentimin gjinor”. Termi ndërkombëtar që përdoret “orjentimi seksual” ka të bëjë me seksualitetin, duke e nxier krijimin e seksualitetit në të gjitha aspektet e veta përfshirë këtu edhe kushtëzimin biologjik, kulturor, shoqëror, psikologjik dhe politik, (normat gjinore poashtu) në zhvillimin e formimin e seksualitetit. Në kundërshtim me këtë termi “orjentim gjinor” jo vetëm që në mënyrë rigjide vështron gjininë biologjike (e jo në aspektin seksual dhe kompleksitetin e vet) por edhe më shumë është term që nuk mund të gjindet

dhe të aftësohet-adaptohet në cilën do legjislative internacionale ose në cilën do teori dhe metodologji moderne . Duke marrë parasysh këtë term të padefinuar, bashkësia e LGBT-së mund të konsiderojë në mënyrë hipotetike se nën patronatin e këtij ligji, nën pjesën “për karakteristika personale”.

Nuk ekziston asnjë legjislative që inkurajohet mbi baza të orjentimit seksual (diskriminimi pozitiv), nuk ekzistojnë dispozita juridike që krijojnë kushte positive për pakicat seksuale dhe nuk ekzistojnë mekanizma adekuat që mundësojnë aplikimin e tërësishëm të dispozitave relevante juridike, sidomos kurë të mirren parasysh stereotipet dhe paragjykimet e pranishme tek popullata.

Në tetor të 2006, MASSO në konsultim me Komitetin e Helsinkit në Maqedoni për të drejtat e njeriut dhe me mbështetjen e shumë OJQ si p.sh. HOPS, EGAL, CGÇP, MMNSH, Plio Plus dhe PASSAGE, pas shqyrtimit të hollësishëm të Propozim ligjit për policinë, dorëzuar në Parlamentin e Maqedonisë, nga ana e Qeverisë së Maqedonisë (MPB), reagon lidhur me mangësitë dhe dobësitë e Propozim ligjit për policinë:

- Mungesa e konsultimeve paraprake dhe përfshirja e organizatave nga sektori joqeveritar
- Mungesa e vërejtjeve për nëvojat e aspektit të specializimit arsimor dhe profesional të punësuarve në polici dhe obligimi që specializimet të mundësojnë dhe të nxisin trajnim as të veçantë por stërvitje dhe përgatitje shtesë që në vete do të përmbajë trajnimin për të drejtat e njeriut.
- Në asnjë vend në propozim në mënyrë eksplicite nuk është përmendur garanca për mbrojtje nga diskriminimi mbi baza të orjentimit seksual
- Në nenin 96 ku theksohet domosdoshmëria e respektimit të principit të barazisë gjinore dhe përfaqësimit të barabartë në bashkësi gjatë punësimit në policinë e RM-së, përsëri mungonte vërejtja me

të cilën garantohet mosdiskriminimi gjatë punësimit mbi baza të orjentimit seksual.

- Mungesa e futjes së mbikqyrjes dhe kontrollit të punës në polici nga ana e një instance neutrale dhe të jashtme që do të pengonte rrezikun potencial nga burokratizimi në kuadër të sistemit policor, vendosja e sistemit autarhik të vetëkënaqësisë të shenjuar me konsekuenca negative të nepotizmit, korrupsionit dhe keqpërdorimit të forcës.

Mirëpo, përkundër reagimeve të shumfishta, vërejtjeve dhe propozimeve drejtuar Ministrisë së Punëve të Brëndshme, ligji u miratua në formën e propozuar më parë. Ajo që u premtua ishte plotësimi me akte nënligjore që duhej ti mbulojnë mangësitë e versionit të ofruar. Nga ajo kohë dhe gjatë tërë vitit 2007, ligji u miratua dhe mbeti i konservuar në formën e mëparshme me të gjitha mangësitë lidhur me të drejtat e njeriut që poashtu i tregoi.

Përkundër faktit dhe analizës së bërë bashkë me preferencat e ofruara (të elaboruara më poshtë) dhe transkripcionit të disa rasteve të diskriminimit mbi baza të orjentimit seksual, iu ofrua Qeverisë dhe të gjitha institucioneve shtetërore në shtator të të njëjtit vit u miratua Propozim ligji për ndryshimin dhe plotësimin e Ligjit mbi Familjen që e vazhdoi traditën e mëparshme të sjelljes së ligjeve të reformuara diskriminuese. Parregullsia e parë në sjelljen dhe miratimin e këtij Propozim ligjit ishte regjistruar në nivel të përgatitjes së të njëjtit, me ç'rast po në të njëjtin process nuk ishin konsultuar përfaqësuesit e sektorit joqeveritar që preken drejtëpërdrejtë nga zgjidhjet e këtilla ligjore. Në këtë drejtim pakënaqësia ishte ndarë edhe nga Lobi femëror. Miratimi i propozimit në fjalë u bë me veprimin e përshpejtuar dhe të heshtur me çka sektori qytetar nuk pati mundësi dhe rast që me kohë të propozojë amandamente për ndryshimin dhe plotësimin e Propozim ligjit të propozuar.

Megjithatë, vërejtjet më të ashpra që i drejtoi MASSO kishin të bëjnë me nenin 6 të Propozim ligjit të ri, respektivisht ndryshimet e bëra në nenin 94-b alinea 2.

Në propozim ligj, definicioni që ofrohej dhe që nënkuptonte dhunën familjare tërësisht i derealizonte dhe përjashtonte njerëzit me orjentim heteroseksual nga mundësitë për të qënë viktimat e dhunës përmes vetë aktit të heshtjes (mohimit) të realitetit të marrëdhënieve intime të të njëjtës gjini.

“Nën marrëdhënie të afërta personale në kuptimin e këtij ligji nënkuptohen marrëdhëniet personale ndërmjet personave të gjinive të ndryshme të cilët janë ose kanë qënë në marrëdhënie partnerike dhe nuk jetojnë në bashkësi jashtëmartesore”.

Kjo do të thotë, me ndryshimet e reja ligjore, heteroseksualëve u mohohet jo vetëm e drejta të formojnë bashkësi martesore ose jashtëmartesore, por edhe e drejta që të kenë “marrëdhënie të afërta personale” si dhe heteroseksualët duke i privuar nga e drejta për mbrojtje ligjore në rast të dhunës në kuadër të marrëdhënieve intime.

Preferencat që u ofruan nga ana e Asociacionit të Maqedonisë për Orjentim të Lirë Seksual dhe ekipi i ekspertëve juridik me të cilin bashkëpunojmë, u dhanë preferencat që vijojnë:

- Ekziston nevoja gjithnjë e më e madhe për plotësimin e Kushtetutës dhe të gjitha ligjeëve relevante që përmbajnë klauzola të përgjithshme për diskriminimin që do të parfshijnë orjentimin seksual si bazë e veçantë për diskriminimin. Ndalesë e përgjithshme për diskriminimin duhet të jetë e plotësuar për tu kyçur numër i madh mbi baza të ndryshme. Nëse nuk është thënë në mënyrë eksplicite, ideja “status tjetër” ose “karakteristika të tjera personale” mund të përdoren në pajtim me vendimet internacionale pa presedencë se nocionet poashtu e inkuadrojnë dhe përfshijnë orjentimin seksual. Sistemi aktual juridik i inkuadron dhe i promovon paragjykimet dhe margjinalizimin e pakicave seksuale.

- Plotësimet e Ligjit penal duhet të fillojnë që poashtu do të përfshijnë edhe definicionin e veprave penale mbi baza të urrejtjes që do të përmbajnë një numër të madh të bazave përfshirë ketu edhe orjentimin seksual. Në këtë kuptim mund të shqyrtohen dy opsione-shqiptimi I dënimeve më të ashpra për veprat penale që janë udhëhequr nga urrejtja ose duke marrë parasysh faktin që veprat janë motivuar nga urrejtja si rrethanë keqësuese për kryesin e veprës gjatë shqiptimit të dënimit në kuadër të minimumit dhe maksimumit të paraparë ligjor;
- Duhet të futet ligji për antidiskriminim që do të mbulojë diskriminimin mbi baza të orjentimit seksual që të mundet vendi të sinkronizohet me UE acqusi relevant.
- Vërejtje e përgjithshme për të gjitha ligjëet që kanë të bëjnë me pakicat seksuale është ajo që duhet të ndiqen principet relevante të vendosura në raste dhe në lidhje me orjentimin seksual (si ato që u analizuan në tekst) që janë prezantuar në Komitetin për të Drejtat e Njeriut të OKB dhe Gjykatës së Drejtësisë në Evropë;
- Ligji për Partnerët e Regjistruar duhet të miratohet në një kohë sa më të afërt, sipas të cilit partnerët duhet ti ketë të drejtat e barabarta si dhe partnerët bashkëshortor, për të mos jetuar në një vakum juridik;
- Kompetentët duhet ta rrisin mbrojtjen institucionale të drejtave të pakicave seksuale
- Me rëndësi është që të miratohet legjislativa komplementare antidiskriminuese për të siguruar futjen e dispozitave përkatëse në ligjet tjera që të përforcohet perceptioni public se diskriminimi mbi baza të orjentimit seksual është i ndaluar;
- Të kyçen dispozitat positive për pakicat seksuale

në legjislativin relevant dhe poashtu të krijohen programe për diskriminimin pozitiv sipas bashkësive që LGBT mund të jetë e pranishme në medime dhe forma të tjera të jetës shoqërore active, në krahasim me izolimin dhe margjinalizimin;

- Është me rëndësi që legjislativa sekundare që sqaron tretmanin e pakicave seksuale
- Të futet arsimimi për shëndetin seksual në shkollat fillore dhe të mesme që haptas i qaset pakicave seksuale. Mosekzistimi i mbrojtjes efektive nga ana ligjore është e dukshme në praninë e përmbajtjeve diskriminuese në librat që janë në përdorim dhe mosekzistimi nga reaktioni institucional lidhur me këtë, reaktioni që duhet të mirret nën drejtimin e Prokurorisë publike, avokatit të Popullit dhe Gjykatës Kushtetuese.

Arsimi

-Situata konkrete në shoqërinë tonë tregohet edhe si factor indikator edhe për patjetërsueshmërinë për arsimimin për shëndet seksual. Disa nga shkaqet të cilët në mënyrën më paradigmatiche tregojnë për pohimet se arsimimi për shëndetin seksual është tejet i duhur në këtë moment të brishtë për shoqërinë maqedonase:

- **Rrënjët e thella të stereotipeve në amzën dominante konservative dhe patriarkale,**
- **Homofobia fort e shprehur** (hulumtimet që ka bërë më 2004 Komiteti Maqedonas i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut dhe MASSO, tregon se rreth 10% të popullatës janë identifikuar si pjesë e LGBT popullatës dhe se homophobia edhe më tej është shumë e pranishme në mentalitetin e popullsisë së Maqedonisë; të njëjtat rezultate lidhur me homofobinë i ka dhënë edhe hulumtimi i fundit MCMS dhe SOROS).
- **Mungesa e vetëdijes për konceptin për të drejtat e njeriut**
- **Përqindja e madhe e dhunës fizike dhe psikike ku viktimat janë gratë (femrat)** (sipas hulumtimit të ESE, çdo e katërta grua në shtet është viktimë e dhunës fizike, ndërsa secila grua e dytë është viktimë e dhunës psikike në familje)
- **Shkallë e ulët e informimit të vajzave për mbrojtjen nga shtatëzania e padëshiruar** (Sipas hulumtimeve të bëra nga ana e Qendrës hulumtuese Brima-Gallup tregon se vetëm tetë nga njëzet vajza të përkatësisë maqedonase janë të informuara ndërsa vetëm një nga njëzet të përkatësisë shqiptare janë të informuara për shtatëzaninë e padëshiruar)
- **Rritja frapante e numrit të personave që janë HIV pozitiv** (që kurë është regjistruar rasti i parë të

HIV pozitivitet në Maqedoni viteve të 80-ta, deri më tani janë regjistruar 96 persona prej të cilëve 69 me AIDS (SIDA) ndërsa 27 me HIV. Në këtë periudhë prej dy dekadash 55 veta kanë vdekur nga SIDA. Është shqetësues fakti se vetëm në muajin gusht të 2006 janë regjistruar katër raste të reja me HIV të infektuar ndërsa 11 HIV pozitiv dhe 5 veta janë sëmurë nga SIDA, gjatë tërë vitit, fakt që tregon në rritjen tmerruese të numrit të infektuarve dhe të sëmuarve nga HIV/SIDA si dhe

- **Seks-kandalet e fundit dhe distribuimi i paligjshëm të pornografisë minorene në internet** që pot rand opinionin në Maqedoni ku janë kyçur drejtëpërdrejtë nxënësit minorenë të shollave fillore dhe të mesme.

MASSO, duke konsideruar se futja e edukimit dhe arsimimit shëndetësor seksual është një nga hapat e parë në realizimin e principeve fundmentale të proklamuar në Deklaratën për të Drejtat e Fëmijve të OKB-së, të përgatisë një Projekt-propozim për edukim të shëndetit seksual që është distribuuar deri tek më shumë organizata joqeveritare, ekspert lokal si dhe përfaqësuesve të organizatave internacionale dhe institucione. Disa nga organizatat dhe individët që kanë dhënë mbështetjen e tyre janë: Qendra për të Drejtat e Njeriut dhe Zgjidhjen e KONflikteve, MHC, ESE, Unioni i nxënësve të shkollave të mesme, HERA, HOPS, EGAL, CGÇP, Të rinjtë për të Rinjtë, Polio Plus, Prim dr. Slavica Gajdaxhis-Knezheviq, Fëmijëria e lumtur etj.

Instrumentet internacionale për të drejtat e njeriut japin definicion preciz duke theksuar të drejtën e secilit që të gëzojë këto të drejta sipas standardeve më të larta të shëndetit mental dhe fizik në vend të drejtës për shëndet. Institucionet internacionale dhe OJQ si Fond popullor të Kombeve të Bashkuara (UNFPA), Organizata Boteërore e Shëndetësisë (SZO) dhe Organizata Internacionale për Planifikimin e Prindërve (IFFP) janë pajtuar për Deklaratën e të drejtave reproductive

dhe seksuale që përfshinë p.sh. të drejtën për jetë, të drejtën për privaten (personalen) dhe mendimin dhe shoqërimin e lirë, që janë të drejta qytetare.

Konferencat në Kairo dhe Peking kanë legjitimuar më shumë se të drejtën për shëndetin riproduktiv, ato vendosën nocionet për të drejtat reproductive si dhe të drejtat për shëndetin seksual.

Alinea 7.3 e Programit të aktiviteteve të konferencës në Kairo flet për shëndetin seksual dhe të drejtat reproductive (të drejtat reproductive përfshinë ato të drejta që janë tashmë të pranuar e të njohura në ligjet internacionale, dikumentet internacionale për të drejtat e njeriut dhe dokumente tjera relevante të OKB-së. Këto të drejta bazohen në njohjen e të drejtave themelore të gjitha çifteve dhe individëve që lirshëm dhe me përgjegjësi të vendosin për numrin, dallimet në moshë të fëmijve të tyre dhe të posedojnë informacione dhe mjete që të munden të ngadalsojnë këtë dhe të drejtën që të standardizohen në shkallën më të lartë të shëndetit riproduktiv seksual. Kjo poashtu përfshinë të drejtën që të gjithë të munden të sjellin vendim lidhur me reproduktionin e vet, të liruar nga çfaredo diskriminimi, si dhe dhuna që është theksuar në dokumentet për të drejtat e njeriut. Gjatë realizimit të këtyre të drejtave, ata duhet të marrin parasysh nevojat e fëmijve të tyre të gjallë dhe ata të ardhshëm dhe përgjegjësinë ndaj shoqërisë.

E drejta për shëndet është e garantuar me deklaratën për të drejtat e njeriut që e përmban edhe Deklarata Universale për të drejtat e njeriut (1948), marrëveshja internacionale për të drejtat qytetare dhe njerëzore (ICCPR 1996 që ka hyrë në fuqi më 1976) dhe marrëveshjet internacionale për të drejtat ekonomike, kulturore e sociale (ICESC 1996 që ka hyrë në fuqi 1976).

Tre (3) nga 8 qëllimet e Mileniumit (Deklarata e Mileniumit të Kombeve të Bashkuara, 8 shtator 2000) drejtëpërdrejti janë të lidhura me shëndetin riproduktiv seksual:

- Për tri të katërtat të zvogëlohet shkalla e vdekshmërisë tek nënat lehona ndërmjet 1990-2015 ;
- Për dy të tretat të zvogëlohet shkalla e vdekshmërisë tek fëmijët nën 5 vjet ndërmjet 1990-2015;
- Të ndalohet dhe të fillojë të zvogëlohet zgjerimi i mëtejshëm i HIV/SIDA deri më 2015.

Asambleja e përgjithshme mbajti më 2001 një session special në 20 vjetorin e rastit të parë medicinal të SIDA. Rezultat është Deklarata e obligimeve e miratuar nga vendet anëtare të OKB-së. Deklarata në mënyrë të qartë e njih lidhjen ndërmjet prevencionit, kujdesit dhe trajtimit të HIV/SIDA dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe lirive themelore. Deklarata e dënon diskriminimin dhe stigmatizimin e njerzve me HIV/SIDA dhe i fton vendet-shtetet që ti aplikojnë dhe përforëcojnë këto vendime deri më 2003.

Komisioni për të drejtat e njeriut të OKB-së vendosi mandatin 3-vjeçar Raportuesin special më 2002 dhe i njëjti është vazhduar më 2005 edhe për 3 vjet. Në dhjetëvjetorin e Konferencës në Kairo, Raportuesi special foli për të drejtat reproductive dhe seksuale në raportin e tij për Komisionin për të Drejtat e Njeriut. Ai është document gjithëpërfshirës që ndanë lidhjet ndërmjet të drejtave reproductive/seksuale dhe të drejtave të njeriut dhe i cili flet për të drejtat reproductive dhe seksuale dhe të drejtave të LGBT-së. Raporti përjashton diskriminimin mbi baza të orjentimit seksual, gjatë realizimit të drejtave reproductive dhe seksuale. Të drejtën për shëndet, përfshirë këtu edhe të drejtën e shëndetit reprodutiv dhe seksual, inkadron edhe të drejtat seksuale që janë të definuara si liri seksuale nga ana e Raportuesit special. Të drejtat seksuale janë të drejta të njeriut dhe ato janë të përfshira.

‘e drejta e secilit person për ta shprehur orjentimin e vet seksual me respekt ndaj mirëqenjes dhe të drejtave

të tjerëve, pa frikë nga ndjekja, cungimit të lirisë dhe përzierjes sociale”

Rëndësia e shëndetit publik poashtu është përfshirë në nenin 153 të Marrëveshjes së BE-së dhe neni 129 të marrëveshjes së Unionit Evropian.

Domosdoshmëria e futjes së edukatës së shëndetit seksual ishte (e edhe më tej është) konfirmuar edhe në aktualizimet më dinamike të kësaj gjithkrah nëpër botë (SHBA, Kanada, Suedi, Holandë, Britaninë e Madhe, Belgjikë, Gjermani, në Kroaci momentalisht është duke u përgatitur programi edukativo arsimor), si dhe është në përgatitje në kontinuitet të programeve dhe rezolutave nga ana e ES, UNESCO, UNICEF dhe OKB si dhe shumë organizata tjera botërore për luftën për të drejtat e liritë e njeriut.

Në shkurt të 2006, MASSO, me qëllim që ta hulumtojë linjën zhvillimore dhe qëndrimet e partive politike në procesin parazgjedhor lidhur me rregullimin e problemit të LGBT-së, ka shpërndarë një pyetësor deri tek të gjitha partitë. Pyetja për nevojën e futjes së edukatës seksuale ishte inkorporuar në këtë pyetësor. Të gjitha partitë që u përgjigjën në këtë pyetësor, janë përgjegjur pozitivisht në pyetjen për futjen e edukatës seksuale. Katër prej tyre konsiderojnë se arsimi fillor është faza përkatëse edukative për futjen e edukatës seksuale, ndërsa tre prej tyre kanë preferuar shkollat e mesme. Që atëhere deri më tani, asnjë nga partitë politike, subjektet politike që janë prononcuar pozitivisht për nevojën e edukimit të shëndetit seksual, nuk kanë bërë asnjë përpjekje për aktualizimin public të kësaj problematike.

Mbi baza të asaj që përmendëm më lartë, në konsultim me disa ekspert të tjerë dhe organizata joqeveritare, MASSO ka inicuar idenë për formimin e një koalicioni të madh nga OJQ-të, që do të përgatisin propozimin zyrtar-oficial për edukimin e shëndetit seksual, duke distribuuar me këtë rast këtë draft edhe deri tek institucionet relevante shtetërore. Ky lajm është prezantuar edhe në press konferencën që e mbajti MASSO më 16 mars 2007. Nga gjysma e dytë e muajit

prill ishte etabluar edhe komunikimi ndërmjet organizatave joqeveritare dhe ka filluar këmbimi jo-oficial i informative, materialeve dhe eksperiencave për këtë problematikë. Në maj u mbajt takimi i parë dhe janë shqyrtuar çështje të ndryshme. Ajo që fillimisht u vendos që ideja serioze ishte për formimin e një koalicioni të këtillë mund të modulohet si pjesë që do të jape kontributin e vet në disa përgatitje të filluara për një kurikullum nga ana e Ministrisë së Arsimit dhe UNICEF-it.

Kjo ide mbeti e hapur si rezultat në fund të vitit shkollor edhe si rezultat në vendimin se Unioni i nxënësve të shkollave të mësme duhet ta marrë rolin udhëheqës. Si vendim ishte sjellur edhe se vazhdimi-zvarritja e procesit, duhet të përgatitet për fillim të vitit të ardhshëm shkollor.

Në ndërkohë, Koalicioni për të Drejtat Seksuale dhe Shëndetësore, në korrik e ka përgatitur projektin për strategjinë për vitin e ardhshëm, dhe duke pasqyruar faktin se arsimimi në edukimin e shëndetit seksual është një nga fokusimet kryesore, është vendosur që puna rreth koalicionit të mëparshëm joformal, duhet të anulohet me qëllim të bashkimit dhe unifikimit të punës së koalicionit për të drejtat shëndetësore dhe seksuale, që do ta marrë pasqyruar punën për vitin e ardhshëm shkollor.

- Dy raste gjatë vitit 2007 e treguan nevojën për futjen e edukatës së shëndetit seksual si hap i domosdoshëm për rritjen e informimit të popullatës për problematikën dhe problemet që tangojnë në këtë lloj kurikullumi, si dhe për tejkalimin e stereotipeve të etabluara si dhe për qarkullimin e informacioneve të gabuara edhe në sistemin edukativ edhe në mjetet tjera të informacionit dhe deseminimin e njohurive.

MASSO në të vërtetë, ka reaguar ashpër ndaj publikimit dhe përdorimit të tre librave të cilët përdoren aktivisht nga ana e studentëve të fakultetit të mjekësisë, stomatologjisë dhe psikologjisë. Dy libra janë nënshkruar nga prof.Dr. Georgi Çadllovski (Psikiatra 1 dhe 2, Prosvetno Dello, Shkup,

2004 dhe Psikologjia mjekësore, Prosvetno Dello, Shkup, 2004) ndërsa nga një profesor, Ollga Shkariq (Psikologjia zhvillimore, Fakulteti Filozofik, Shkup, 2004). Në të dy rastet, homoseksualizmi trajtohet si sëmundje dhe si dukuri patologjike.

Duke marrë parasysh faktin se SZO, APA, Asociacioni Psikiatrik i Maqedonisë dhe Oda Mjekësore e Maqedonisë kanë tërhequr (dy të parat shumë më heret e të dytat më vonë), homoseksualizmin nga lista e sëmundjeve, shpërndarjen e informacioneve të këtilla e konsiderojmë si jotoleruese.

Nga këto shkaqe, MASSO ka dërguar një kërkesë deri tek përfaqësuesit relevant në Odën mjekësore, Asociacionin psikiatrik dhe Rektoratin e Universitetit “Shën Kirilli e Metodij” me qëllim të marrjes së lejes dhe të drejtës së këtyre profesorëve dhe tërheqjen e librave nga përdorimi i mëtejshëm. Kërkesën për fajle publike është drejtuar edhe deri tek Asociacioni i psikologëve. SZO është informuar, por kanë deklaruar se nuk janë kompetentë në raste të këtilla.

Pas një muaji e gjysmë, kemi marrë përgjigje nga rektori që na sqaron se përgjegjës për këtë çështje është Këshilli shkencor i Fakultetit të mjekësisë. Përgjigjen që kemi marrë nga Këshilli shkencor e konfirmoi qëndrimin e prof. Çadllovskit me sqarimet se nuk ka vend për ankesë. Përkundër kësaj që ky akt i prof. Dr. Çadllovskit shkel nenin 4, nenin 38 dhe nenin 60 të Kodeksit të Odës mjekësore të Maqedonisë, respektivisht parimet themelore të Kodeksit etik të psikologëve të Maqedonisë kur është fjala për tekstin e prof. Shkariq si dhe dispozitat e MPA, MPK, SZO, OKB, UNICEF, APZ dhe organizatave të tjera humanitare botërore dhe përkundër kërkesës urgjente që është dërguar, Oda mjekësore nuk ka gjetur të arsyeshme të na përgjigjet.

Përgjigjen që kemi marrë nga Asociacioni i psikiatërve ishte manovrimi i suksesshëm retorik me të cilin teza e Çadllovskit u miratua ndërsa përgjegjësia që të mirret dhe të pranohet ndonjë hap konkret është evituar. Në të vërtetë, Asociacioni e ka marrë për sipër dhe ka pranuar tezën se homoseksualizmi

është çrregullim i epsheve të caktuara seksuale që në të vërtetë sipas tyre nuk do të thotë se me këtë homoseksualizmi është sëmundje. JO vetëm që Asociacioni me këtë përgjigje ka injoruar edhe argumente të tjera që lidhen me tekstin e Çadllovskit, por edhe në rastin kur teza e tyre do të ishte e drejtë, megjithatë mbetet problemi se kualifikim të tillë nuk ekziston në dikumentet zyrtare psikiatrike.

Asnjë nga psikiatrit e etabluar nuk ka treguar gatishmëri për tu deklaruar ose të distancohen nga qëndrimet e këtilla.

Sa i përket librit të profesoreshës Shkariq nuk kemi marrë kurrfarë përgjegje.

Hulumtimet e mëtejme nuk kanë sjellur deri tek njohuritë se në shkollat e mesme botohen dhe përdoren doracakët për profesor në të cilët homoseksualizmi trajtohet në të njëjtën mënyrë.

Më 30 maj, MASSO ka reaguar edhe ndaj preferencave lidhur me Homoseksualizmin në MI-AN, Enciklopedia e përgjithshme dhe e re e Maqedonisë (MI-AN, Shkup, 2006), redaktuar nga Jovan Pavlovski dhe pjesërisht e sponsorizuar nga Ministria e Kulturës.

Pas një serie të reagimeve të MASSO në aspektin e një varg librash dhe doracakësh, ky shembull tregoi edhe për një rast për opresionin sistematik në kontinuitet, përjashtimi dhe degradimi i homoseksualëve si dhe domosdoshmëria për një kurikullum të zhvilluar dhe përkatës, i cili mbi baza të një procesi të rregullt arsimor do të mundësonte derdhjen e informacioneve aktuale dhe burimore.

Definicioni i ofruar në enciklopedi vërteton në mënyrë eksplicite praninë e ideologjisë patriarkale, hegjemoniste, dhe homofobike. Në të vërtetë, për dukurinë (e homoseksualizmit) ekzistojnë mendime të ndryshme dhe të kundërta. Disa u japin rëndësi të madhe zhvillimit të panatrrshëm trashëgues trupor, kurë tek individët zhvillohen karakteristika trupore të gjinisë së kundërt. Sipas të tjerëve kjo i dedikohet në rend të parë traumave psikike, edukimit të gabuar dhe shqetësimet neuretike. Mirëpo, është e sigurtë se homoseksualizmi nuk mundet gjithnjë të kuptohet si degjenerim psikik, sepse

numër i madh nga artistët, shkencëtarët dhe burrat e shtetit kanë qënë homoseksual.

Konkluza edhe më shqetësuese ka qënë kur pohohet se sot është më e pranueshme dhe më aktuale homoseksualiteti nëpër botë, autori i tekstit e sqaron vetëm si tendencë për shoqëri moderne por megjithate përfundon teksti, në shumë shtete sjellja homoseksuale është e ndaluar dhe dënohet si vepër penale, që në mënyrë eksplicite theksohet dhe ndërlidhet që ti afirmojë politikant antidemokratike, johumane, homofobike dhe diskriminuese në disa nga vendet e botës.

MUngesa e çfaredo përcaktimi në kuptimin e homoseksualizmit (si kategori ekstreme dhe tepër e problematizuar në teori të ndryshme në deceniet e fundit), si dhe ndaj heteroseksualizmit paraqet edhe një dëshmi për trajtim (diskriminues) të pabarabartë të homoseksualizmit si një formë e orjentimit seksual.

Nga Ministria e Kulturës, shtëpia botuese dhe redaktori është kërkuar që publikisht të kërkojnë falje nga bashkësia e LGBT së Maqedonisë për trajtim të pabarabartë, por edhe popullatës në tërësi për shkak të sqarimeve të gabuara diskriminuese. Përfaqësuesit e UE-së poashtu kanë qënë të informuar për situatën.

Përgjigjen që kemi marrë nga redaktorët e enciklopedisë ishte ekstrem arrogant, pa kurrfar qëllimi për ndjesë. Ministria e Kulturës akoma nuk është prononcuar lidhur me kërkesën tonë.

Hapin e ardhshëm MASSO e ka ndërmarrë lidhur me dy rastet e mëparpërmendura që ishte takimi me Avokatin Popullor ku janë shqyrtuar mundësitë për fillimin e procedurës juridike për këto raste. Avokati Popullor tregoi vullnet për iniciativën dhe qasjen e tij pozitive. Për momentin, rastet edhe më tej shqyrtohen bashkë me mundësinë për paraqitje të parashtrësës.

Ajo që tërë këtë situatë e përshkruan dhe e identifikon është fakti se sistemi arsimor maqedonas akoma është nën ndikimin e qëndrimeve ideologjike që pa dyshim e kontaminojnë

mendimin bashkëkohor shkencor në Maqedoni dhe e pengojnë procesin demokratik në kuadër të sistemit arsimor, qoftë mbi baza të qëndrimeve personale ideologjike ose mbi baza të qëndrimit të mentalitetit tradicional kulturor e shoqëror që është dominant.

Shëndetësia

A) Aktivitetet e fokusuar në HIV/SIDA ndërmjet popullatës së LGBT/MSM në Maqedoni në vitin 2007¹

Më 2007, si dhe gjatë dy viteve të kaluara, numri më i madh i aktiviteteve është fokusuar në preventivën nga HIV/SIDA në Maqedoni ndërmjet MSM respektivisht të personave LGBT të realizuara përmes aktiviteteve të mbështetura nga Fondi Global të kordinuara nëpërmjet Ministrisë së shëndetësisë së RM-së e të realizuara në bashkëpunim ndërmjet institucioneve të pushtetit dhe sektorit qytetar dhe të OJQ.

Këtë vit krahas aktiviteteve ekzistuese që kanë vazhduar nga viti i kaluar siç janë: Gej info linja për HIV/SIDA dhe PPI, këshillimoren për para dhe post HIV testimi, distribuimi i kondomëve dhe lubrikanteve në teren (punë në teren) PIER edukimi dhe Studimi serologjik e Biheviral (gjenerata e dytë që ndjek HIV/SIDA ndërmjet MSM) si aktivitet i ri ka filluar edhe në teren DDST (TKKV), (Testimi dhe Këshillimi Konspirativ Vullnetar). Rezultatet e këtyre aktiviteteve janë:

Gej info linja HIV/SIDA dhe PPI në vitin 2007:

Viti 2007	meshkuj	femra
Numri i paraqitjeve të vërteta	219	1
Numri i këshillimeve të caktuara	48	0
Numri i personave të dërguar në servise tjera	44	0
Numri i paraqitjeve që për herë të parë marrin servisin e Gej info linjës	164	1
Numri i zbritjeve	103	

¹ Raporti zyrtar wshtw pregatitur nga ana e OJQ EGAL (Barazi për gej dhe lezbika) për 2007

Raporti për punën e këshillimores për preventivë nga HIV/ SIDA ndërmjet MSM popullatës në RM në vitin 2007:

Viti 2007	
Numri i vizitave të realizuara	73
Gjithsej visitor	45
Numri i personave që për herë të parë këshillohen për HIV	34
Struktura e moshës	
-24	15
25-34	27
35-44	3
45-54	/
55+	/

Puna në teren

Viti 2007	
Gjithsej persona të kontaktuara	413
Persona për herë të parë të kontaktuar	61

- PIER edukimi ka bërë gjithsej 12 ku kanë marrë pjesë gjithsej 71 person

- Me studimin biheviorel në bashkëpunim me ERMSH janë përfshirë gjithsej 194 veta prej të cilëve 38 veta kanë dhënë ekzemplarin serologjik

- Gjatë punës në teren DDST, në bashkëpunim me ERMSH dhe OJQ HERA janë bërë gjithsej 270 rapid teste ndërmjet MSM popullatës dhe 44 ndërmjet ZHSZH dhe atë në periudhë prej marsit 2007 kur filluan aktivitetet deri në nëntor 2007

Është me interes që të theksohet se me fillimin e aktiviteteve të Fondit Global në RM-së numri i testimeve nga mesatarisht 2.500-3.000 teste në vit më 2005 është rritur në 7.500 testime ndërsa në 2006 në 11.000 teste në vit dhe supozohet se deri në fund të 2007 ky numër është edhe më i madh.

Statistika tregon se nga gjithsej 102 HIV +, 14 janë deklaruar se janë pjestar të MSM popullatës por edhe ky numër merret

si relevant duke pasë parasysh se stigma dhe diskriminimi në RM ndaj homoseksualëve është edhe më tej e lartë dhe vërtetohet me faktin se 74% të HIV + janë meshkuj edhe pse jemi në dijeni se HIV infekcioni nuk është infektion që është targetuar në popullatën mashkullore.

B) Të drejtat seksuale dhe shëndetsore të LGBT/MSM popullatës në Republikën e Maqedonisë

Nga nëntori i vitit 2006, MASSO është inkuadruar edhe në një project, ku paraqitet si grantist i Fondacionit i shoqërisë së hapur. Projekti në fjalë është titulluar Të drejtat seksuale dhe shëndetësore të punëtorëve dhe MSM (burrat që kanë seks me burrat) dhe në mënyrë partnerike e udhëheqin edhe tri shoqata- Organizata joqeveritare si H.O.P.S., EGAL, CGÇP dhe Rrjeti i Maqedonisë për zvogëlimin e dëmeve që bëjnë shumë shoqata joqeveritare, ekspert, persona të shëndetësisë etj. Që nga muaji qershor 2007 MASSO bashkjë me shtatë organizata tjera joqeveritare kanë formuar një koalicion joformal që do të angazhohet për përfaqsimin dhe promovimin e të drejtave seksuale dhe shëndetësore të punëtorëve seksual dhe MSM, përfshirë këtu edhe popullatën e LGBT-së, duke përzgjedhur këto grupe të goditura në fokusin e tyre fillestar me idenë që ky grup të zgjërohet edhe më shumë në drejtim të atyre që janë të varur nga droga, personat që jetojnë me HIV, si dhe gratë si grupë e gotitur. Koalicioni në fjalë e ka përpunuar versionin e draftit fillestar për aktivitetet që do të realizohen gjatë periudhës së ardhshme tre vjeçare, për të cilat konsideron se janë të domosdoshme përfaqsimet e theksuara si promocion relevant të këtyre grupeve, në shoqërinë më të gjërë në opinionin e Maqedonisë.

Aktiviteti i parë dhe themelor lidhur me përfaqsimin e këtyre të drejtave që i ndërmerr koalicioni në fjalë është elaborete

i analizës komparative të legjislacionit të Maqedonisë dhe strategjitë me ato regjionale dhe evropiane, në raport me të drejtat seksuale dhe shëndetësore të punëtorëve seksual dhe LGBT/MSM popullatës.

Analiza dhe preferencat e këtilla që dp të përmbajnë publikimet e duhura, do të bëhen bazat që koalicioni do të përdorë për përfaqsim të drejtave seksuale dhe shëndetësore si dhe lobimin për ndryshimin e ligjeve aktuale ose sjelljen e miratimit të ligjeve të reja me të cilët këto të drejta do të mbrohen dhe do tu promovohen në Republikën e Maqedonisë. Për këtë qëllim janë formuar dy ekipe, njëra me ekspert ndërkombëtar që janë të angazhuar për shqyrtimin e legjislativës në vendet evropiane e në vëçanti në vendet e UE-së. Ekipa e dytë është angazhuar për legjislativën e Maqedonisë si dhe legjislativën rajonale dhe strategjitë. Si rezultat përfundimtar I punës së të dy ekipeve pritet që të dalëin preferencat për veprimin e mëtejme me qëllim të promovimit dhe mbrojtjes së të drejtave seksuale dhe shëndetësore. Aktivitete të këtilla janë në vazhde e sipër dhe pritet të përfundojnë deri në fund të këtij viti.

Një nga aktivitetet që është e patjetërsueshme kur është fjala për promovimin e të drejtave seksuale dhe shëndetësore është veb faqja e patjetërsueshme që është duke u punuar në fazën e parë, dhe e cila pritet të përfundojë dhe të finalizohet deri në fund të këtij viti.

Një nga aktivitetet që është e patjetërsueshme kur është fjala për promovimin e të drejtave shëndetësore dhe seksuale është VEB-faqja që është në përgatitje e sipër dhe e cila pritet të finalizohet kah fundi i vitit.

Hap për ta përshëndetur në drejtim të mbrojtjes së të drejtave shëndetësore në RM është propozim ligji për mbrojtjen e të drejtave të pacientëve. Edhe pse këto të drejta edhe më parë ishin me ligj të mbrojtura si pjesë e dispozitave të ndryshme ligjore dhe akteve nënligjore, kjo është mënyrë e mirë për afrimin e këtyre të drejtave deri tek pacientët dhe promovimin

e tyre më të gjërë. MASSO, duke shqyrtuar versionin e parë të këtij ligji, ka zbuluar paqartësitë në definicionin për atë se çfarë paraqet diskriminimi që është pjesë përbërëse e ligjit, në të cilin në mesin e disa pikënisjeve të numëruara për mosdiskriminimin qëndronte termi “orjentimi gjinor”. MASSO ka reaguar deri tek Ministria për shëndetësi dhe termi i këtillë më vonë është zëvendësuar me një më adekuat “orjentimi seksual”. Ligji pritet të sillet dhe të miratohet vitin e ardhshëm.

Diskriminimi

Duke filluar nga prilli i 2006, MASSO është bërë pjesë e një projekti të gjërë partnerik nën patronatin e ILGA-Evropa. Si projekt internacional partnerik është fokusuar mbi programin e përfaqsimit (Advocacy) për të drejtat e njeriut të personave LGBT, ky projekt në vete ngërthen bashkëpunimin të tre organizata rajonale të LGBT-së (krahas ILGA-Evropa) si Gender-Doc nga Molldavia dhe Kontra nga Kroacia. Interes qëndror i përfaqsimit është dokumentacioni i rasteve të dhunës mbi të drejtat e njeriut-të personave të LGBT-së.

Në aktivitetet e deritanishme nga projekti në fjalë, MASSO ka dokumentuar 20 raste të diskriminimit. Duke pasë parasysh faktin e zhvillimit të pamjaftueshëm të sistemit juridik dhe ligjor të mbrojtjes së personave të LGBT-së në shtet, legjislativën e pazhvilluar sa duhet, mungesa e ligjit për mosdiskriminim dhe mentalitetit të pranishëm homofobik, për vetëm dy nga këto raste është ngritur procedurë. Një rast individual dhe një rast me të cilin ballafaqohet MASSO si organizatë, që do të sqarohet më poshtë. Në njërin rast, kundravajtës është policia ndërsa në tjetrin është Komuna Qendër.

Mosha e personave që ishin viktima të dhunës është variabile, ndërsa sa i përket gjinisë është vërejtur se është dominante dhuna ndaj personave të gjinisë mashkullore. Është e rëndësishme të theksohet se në veçanti dhuna flagrante me të cilën ballafaqohen njerzit nga bashkësia rome, më saktësisht diskriminimi që janë ekspozuar ata të njëjtit si persona transgjedor mbi baza të ekspresionit të tyre gjinor, (ose më mirë të themi trangresioni gjinor).

Njohuria që është mjaft shqetësuese, tek e cila kemi arritur gjatë procesit të dokumentacionit është se një numër i konsideruar i dhunës ndaj të drejtave të njeriut të personave të LGBT-së është bërë nga ana e policisë.

Gjatë 2004, MASSO në bashkëpunim me Komitetin Maqedonas

për të Drejtat e Njeriut ka marrë pjesë në përgatitjen e project ligjit për mosdiskriminim, që bashkërisht me projektin që e ka përgatitur Qendra Maqedonase për Bashkëpunim Ndërkombëtar kanë hyrë në agjendën e koalicionit të sapoformuar me inisiativën e OJQ-së Polio Plus.

Ky koalicion kun ë mënyrë active marrin pjesë përfaqsesit e më shumë OJQ, përfaqsesit e Qeverisë dhe të Parlamentit, institucionet intenacionale, dhe ekspertëve, pas punës disa mujore rezultoi me formimin e Trupit Koordinues Nacional (TKN) me qëllim të lehtësimit të qarkullimit të informative ndërmjet pjesëmarrësve të ndryshëm dhe të përforëcohet dialogu ndërmjet atyre që sjellin vendime në fushën e prevencionit dhe mbrojtjes së të drejtave të njeriut dhe kundër diskriminimit. Qëllimi i punës së koalicionit është që deri në fund të 2007 të përgatitet Korniza e përbashkët e Strategjisë për luftën kundër diskriminimit (bashkërisht me të gjithë partnerët e koalicionit, përfaqsesit e pushtetit dhe opinionin e gjërë) dhe ta prezentojnë të njejtën para Qeverisë dhe opinionit me qëllim të fillimit të planit të përbashkët të Strategjisë Nationale dhe Planit Akcional në Luftëm kundër Diskriminimit.

Si zgjidhje konstruktive për mbledhjen e komenteve dhe diskutimit public ishte dizajnimi i veb-faqes www.equal.org.mk.

Në takimin e dytë që e mbajti Trupi koordinues më 25 qershor në ambientet e SOMZH, u formua edhe grupi punues i përbërë nga më shumë ekspert dhe përfaqses të NKT-së, të cilët do të punojnë vullnetarisht në zhvillimin e Kornizës strategjike dhe në zhvillimin e konceptit antidiskriminues.

Më 19 korrik u mbajt takimi i Komisionit të përhershëm anketues parlamentar për të drejtat dhe liritë e njeriut, i cili, konkluzat e sjellura në këtë takim i dërgoi si preferencë e posaçme në adresë të Qeverisë së Maqedonisë: nevoja për sjelljen e Ligjit dhe nevojat për akcion të përbashkët me të gjitha palët.

Në shtator u realizua edhe një takim i vlefshëm, kësaj here në prani të ministrit për punë dhe politikë sociale, para të cilit përfaqsesi i MASSO e shprehu shqetësimin e vërejtjet në lidhje me Propozimin e ri për ndryshimet dhe plotësimet e Ligjit mbi familjen. Përkundër asaj që ministri shprehu pajtueshmëri në lidhje me vërejtjet , megjithate nuk janë ndërmarrë kurrfarë hapa dhe akcione konkrete për ndryshimin e dispozitave të diskriminimit me të cilat ishte plotësuar ligji, i cili siç u theksua më parë, që në fillim ishte diskriminues në lidhje me personat e LGBT-së.

Rasti me Komunën Qendër

Si rast më mbresëlënës i vitit në drejtim të shkeljes së të drejtave themelore të njeriut dhe diskriminimin e tij mbi baza të orjentimit seksual ishte rasti me Komunën Qendër dhe prefekten Violeta Allarova, e cila e ndaloi mbajtjen e një ahengu në kuadër të festivalit.

Në të vërtetë “Kvir Plooshtad” i sivjetëm për fat të keq mbeti pa shesh. Suzana Milevska, kuratore e festivalit shkruante:” Sheshi gjithnjë ka paraqitur hapsirë publike ku që nga agora greke e deri tek Sheshi i Tien An Men-it, modulohet, formësohet dhe bëhet publike mendimi i opinionit si dhe lufta për lirinë e fjalës dhe liritë në përgjithësi.

Nga këtu, sheshi u bë edhe koncepti bartës i festivalit të sivjetëm “Queer Square Skopje”. Pos disa ngjarjebve artistike ngjarje më reale e sheshit duhej të ishte “dashurija është dashuri, argëtimi para Shtëpisë së Armatës në shesh.

Kulminacioni ndoshi në shesh. Kjo është kronologjia e ngjarjeve:

Në fillim të muajit korrik jemi informuar në Komunën Qendër se cilen fundjave të muajit shtator dhe fillim të tetorit është i lirë sheshi para Shtëpisë së Armatës së RM-së. Prandaj, për shkak se fundjava e parë e muajit ishte e zënë, për shkak të “Ditëve të mjaltit”, fundjava e 6 e 7 tetorit ishte e lirë. Prandaj më 18 korrik kemi bërë kërkesë për leje të vendosim skenën me zërimin dhe ndriçimin e sheshit para Shtëpisë së Armatës ku duhej të mbahet ahengu “dashuria...” me di xhej nga Maqedonia si: Sonja Ismail, DJ Stojan, Fluid e Robotek ndërsa si yllë i mbrëmjes me setin e vet do të paraqitej Marcko Lensi nga Londra. Pasi edhepas një muaji nuk kemi marrë përgjegje nga Komuna Qendër jemi paraqitur të pyesim se çfarë u bë me lejen tonë dhe mos vallë duhet të kërkojmë zgjidhje tjetër. Na u përgjigjën se nuk ka kurrfar problemi për këtë. Sheshi para Shtëpisë së ARM-së është i lirë atë fundjave dhe mungojnë në kërkesën tonë detajet teknike (dimensioned e skenës...). Bashkë me njerëzit e firmës bëmë matjet e

sheshit dhe e konceptuam skenën dhe të dhënat i dërguam në Komunën Qendër. Në shtator disa herë tentuam të marrim informacion se çfarë bëhet me kërkesën tonë por askush nuk dinte të sqarojë përgjigjen.

Gjatë gjithë muajve nuk arritëm të caktojmë asnjë takim me kryetaren e Komunës dhe kryesuesin e Këshillit të Komunës sepse gjatë gjithë këtyre muajve ishin në udhëtime zyrtare. Përfundimisht më 24 shtator na erdhi një njoftim i shkurtër se nuk na është lejuar që ta mbajmë ngjarjen e planifikuar për shkak të terrenit-ambijenteve të rezervuara për aktivitete të tjera përmbajtësore. Nuk kishte sqarim se cilat janë ato aktivitete përmbajtësore dhe si ka mundësi që përnjëherë janë paraqitur ato, kur ne ishim gati tre muaj rrjesht në kontakt dhe lokacioni ishte i lirë. Pas reagimit të Ognena Pop Andonovska, person për komunikim me media dhe opinion në MASSO, drejtuar sekretarit të Komunës, i “rrëshqet” se bëhet fjalë për ngjarjen që e ka organizuar BORKA, shoqata për luftën kundër kancerit.

Po të njejtën mbrëmje ramë në kontakt me shoqatën BORKA dhe që ditën e nesërme arritëm marrëveshje që ata ta mbajnë manifestimin e vet në ora 15.00 dhe më pas ta largojnë teknikën e vet deri në ora 18.00 dhe më pas net a mbajmë aktivitetin e planifikuar. Me këto informacione shkuam në vendin e ngjarjes sepse nuk kishim mundësi të takohemi me kryetaren e Komunës Qendër. Në KOMunën Qendër arritëm në të njëjtën kohë kur erdhi edhe kryetarja në punë. Pa prezantime të shumta, ajo ishte në dijeni s ekush jemi dhe pse kishim ardhur. Pa na dhënë mundësinë që ta pyesim, ajo na tha se është në dijeni pse kemi ardhur, por ata e kanë refuzuar kërkesën tonë, sepse para nesh e kanë kërkuar të tjerët dhe atyre-shoqatave të tjera u është lejuar. Vërejtja jonë ishte se ajo gënjen se tashmë kishim kontaktuar me shoqatën BORKA dhe ata na kanë thënë se janë të regjistruar para një muaji, ndërsa kërkesa e tyre është dërguar para dy javësh, ndërsa kërkesa jonë është dorëzuar që para dy muajve e ajo na përgjigjet se kanë vlerësuar se lufta kundër

kancerit është më urgjente se sa aktivitetet tona. Pasi Ognena i ka sqaruar se ne kemi kontaktuar me shoqatën BORKA dhe se ata si shoqatë joqeveritare është solidarizuar me ne dhe jemi marrë vesht që të dy aktivitetet të zhvillohen të njëjtën ditë e atëhere ajo na tha se mendon se nuk jemi moralisht të përshtatshëm që bashkërisht me një shoqatë serioze (BORKA) në të njëjtin vend dhe të njëjtën ditë të kemi aktivitete. Në pyetjen se kush i ka lejuar asaj të bëjë vlerësimin se a jemi moralisht të përshtatshëm apo jo, ajo na tha se ne nuk jemi për një aktivitet të këtillë sepse në afërsi është monumenti i Nënë Terezës, që është monument religjioz ku janë vendosur shumë lule...

Informacionet për rastin në tërësi bashkë me tërë dokumentacionin janë dërguar deri tek të gjitha institucionet në dhe jashtë vendit, deri tek të gjithë përfaqësuesit e UNionit Evropian me të cilët kemi të etabluar komunikimin.

Me këtë akt, Komuna Qendër, Organizatës tonë-MASSO i ka ndaluar, e ka penguar dhe na e shkurton të drejtën e lirisë për shoqërim për të realizuar të drejtat tjera të garantuara sipas nenit 20, nenit 21 të Kushtetutës së RM-së si dhe sipas nenit 11 të Konventës evropiane për të drejtat e njeriut. Akti i këtillë është njëkohësisht pa mëdyshje shprehje e diskriminimit mbi baza të orjentimit seksual, që tregon edhe në një shkëlqje rigjide të drejtave dhe lirisë themelore të njeriut dhe qytetarit të garantuara si me Konventën evropiane (neni 14, protokoli 12, neni 1 i ratifikuar edhe nga RM) të drejtave të njeriut ashtu edhe me të gjitha Konventat ndërkombëtare dhe legjislativat në fjalë si dhe mbi baza të Kushtetutës së RM-së.

Rëndësi e madhe është mbështetja që e morëm nga partnerët tanë, organizata dhe donor, si p.sh. Komiteti suedez i Helsinkit, dhe IGLA-Evropa që filluan procedurën e filluar të lobimitteq Komisioni dhe Parlamenti evropian.

Në ndërkohë ne kemi deponuar edhe parashtresën deri tek Komiteti maqedonas i Helsinkit, i cili tashmë e ka filluar procedurën juridike lidhur me rastin në fjalë.

Queer Square Skopje 2007

Më 31 mars, zyrtarisht u hap “QUEER SQUARE SKOPJE 2007” festival i kulturës, që e vazhdoi traditën e filluar me “Love is Love Ēeek” nga 2005.

Festivali u hap me ekspozitën e fotografive të fotografit spanjoll Gilermo Martinez dhe me “dreg kvin performans” që njëherit e inaguroi edhe çështjen transgjimore. Ekspozita u hap në periudhën prej një jave dhe ishte mjaft e vizituar jo vetëm në hapje por edhe gjatë ditëve të tjera. Mbulimi medial i ngjarjes ishte e kënaqshme.

Periudha ndërmjet kësaj ngjarjeje dhe java zyrtare e festivalit ishte plotësuar me “Mbrëmjet e kvir sheshit” argëtim me DJ, që MASSO ka filluar të organizojë në klubin e natës “Boni” që nga 27 qershori. Hëpeningu inicial i kushtohej Ditës internacionale të krenarisë dhe është quajtur *Stoneëall party*.

Aktivitetet që ishin paraparë për javën kryesore përbëheshin nga projekcioni i Kvir filmave dokumentar në dy mbrëmjet në produktion të Miks Fil Brazil (ndërsa shfaqjet ishin paraparë të zhvillohen në Qendrën kulturore Toçka aty ku edhe u shfaqën), punëtorja e lezbikave në ambientet e MASSO me bashkësinë e lezbikave, performansi Konferenca lakuriqe “Dashuria është dashuri argëtimi”.

Si rezultat I problemeve me të cilat ballafaqoheshim me Komunën Qendër, manifestimi përfundimtar na u desht të dislokohej në klubin e natës “Papaja” dhe u realizua me DJ sete të disa DJ nga Maqedonia dhe mysafirrit special nga Londra, DJ Marko Lensi.

Më 14 tetor u mbajt Konferenca lakuriqe, projekt i menduar si performas/diskutim nga ana e Sans Muraj Vasnik, artist i shquar holandez dhe Elke Kristufek artsite e njohur austriake

në mbarë botën.

Projekti, si curator në prapavijë e kishte prof.Dr.Suzana Milevskën. Për fat të keq, disa probleme dhe pengesa u paraqitën edhe në përgatitjen e këtij projekti. Një javë para fillimit të realizimit të projektit të planifikuar, Elke Kristufek e anuloi pjesëmarrjen e sajë për shkak të problemeve të papritura personale. Falë vullnetit të mirë që tregoi Sands Murej Vasnik, Suzana Milevska dhe ekipi i MASSO, tërë projektin e ripunuan dhe rekonceptualizuan dhe u vendos që projekti të mbahet në forma të ndryshme ose të ngjashme.

Forma deri tek e cila erdhëm në fund ishte strukturuar në disa nivele: Konferenca e veshur-diskutimet e moderuara nga Suzana Milevska me pjesëmarrjen e Zharko Trajanovskit (ekspert local për demokraci, të drejtat e njeriut dhe seksualizëm), Sands Murej Vasnik dhe Sllavço Dimitrov; Konferenca lakuriqe 1 - video projekt i shkurtër nga konferenca origjinale në Vienë me Elke Kristof, përcjellur me komente të artistit dhe në fund Konferenca lakuriqe 1 e gjysëm, performans/diskutim.

Përkundër asaj që të gjitha këto pjesë duheshin të mbahen në **press to exit project space**, siç ishte marrëveshja që më shumë se një muaj më herët për shkak të vërejtjeve të mëdha të ambasadorit të përkohshëm të Zvicrrës, lidhur me Konferencën lakuriqe (se ishte jo përkatëse me trup lakuriq për hapsirën-ambijentin që gjindet në të njëjtën ndërtesë si edhe ambasada e zvicrrës), dy pjesët tjera janë realizuar në ambijentet zyrtare të zyrave të **press to exit project space**. Publiku që përcillte pjesën e parë në galeri ishte siguruar nga ana e organizatorëve me taksì me qëllim që sa më shpejt dhe sa më me sukses të riorjentimit në hapsirat-ambijentet tjera.

Ditën e ardhshme, më 5 tetor, ishte punëtoria e drejtuar nga Lepa Mllagjenoviq njëra nga themelueset e lëvizjes së feministeve dhe lezbikave në Serbi.

Festivali zyrtarisht është mbyllur në mbrëmjen e 6 tetorit me visitor të shumtë të ahengut në klubin e natës “Papaja”.

Mediumet

Ekipi i MASSO edhe në këtë vit 2007, çdo ditë ka bërë monitoringun e të gjitha medimeve (elektronike dhe të shkruara) dhe ka regjistruar e arkivuar të gjitha tekstet e botuara dhe kontributet që lidhen me aktivitetet e MASSO. Gjatë kohës së monitoringut vjetor të MASSO, është vërejtur ndikim i madh politik mbi mediumet dhe ndryshimet në politikën e tyre redaktuese me ardhjen e Qeverisë së re konservatore.

Nëse bëhet një krahasim me tekstet e botuara dhe kontributet gjatë vitit 2006 do të evidentojmë dhe do të vërejmë se ato gjatë këtij viti, janë zvogëluar gati përgjysmë (sivjet ka vetëm rreth 90 kontribute dhe informacione) që u bie në ngarkim se mediumet shpeshherë nuk l botojnë reagimet dhe informacionet e dërguara nga MASSO.

SHPIC

Gazeta ditore Shpic në rubrikën KRONIKA ka botuar një lajm të shkurtër nga press konferenca “2 shkurti nuk është dita e homoseksualëve” që është e palogjikshme sepse në këtë rubrikë botohen tekstet për vrasje, vjedhje...

Më 1 dhe 2 prill në faqen e parë të kësaj gazette ditore është botuar reagimi i MASSO ku është kërkuar që ti merret licenca prof.Dr. Georgi Çadllovskit, sepse në pjesën e vet të librit “Psikiatria” dhe “Psikologjia mjekësore”, ai homoseksualizmin e trajton si shrrëgullim mental të sferës së epsheve. Gazeta Shpic pas botimit të reagimit të prof Çadllovskit, nuk deshi të vazhdojë me replica nga ana e MASSO (përkundër premtimeve nga ana e kryeredaktorit të Shpicit se kjo replikë do të botohet). Me këtë Shpic ka bërë konstrukcion homofobik dhe është vënë në anën e njërës nga palët në contest. Nga prilli e këndej, Shpic nuk ka botuar kurrfarë informacioni lidhur me MASSO.

DNEVNIK

Gazeta me tirazh më të madh në Maqedoni, për dallim nga viti i kaluar 2006 kur ishin botuar disa tekste për MASSO, gjatë vitit 2007 ka botuar vetëm një tekst më 2 tetor me titull “MASSO e ka akuzuar Violeta Allarovën për homofobi”, në të cilin realizsht është paraqitur problemi që MASSO e ka pasë me Allarovën rreth mbajtjes së ahengut para Shtëpisë së ARM-së.

VEÇER

Gazeta ditore Veçer gjatë vitit 2007 nuk ka botuar asnje komunikatë, reagim ose aktivitet të MASSO. Janë botuar dy kolumne të gazetarit dhe redaktorit të Veçerit dhe lajmeve në TV-Sitell, Dragan Pavloviq- Llatas, në të cilat ai zgjeron homofobinë dhe bën hajgare të pashëmbullta në llogari të gej personave. Për kolumnen e parë me titull “Pederologia” e botuar më 10 shtator 2007, MASSO bashkë me OJQ HOPS-opcionin për jetë të shëndoshë ka bërë kërkesë në Gjykatën e nderit pranë Shoqatës së gazetarëve të Maqedonisë që të reagojë ndaj tekstit të llatasit dhe tia tërheqë vërejtjen me qëllim që të pamundësohet në shkrimin dhe botimin e teksteve të tilla ose të ngjashme.

Gjyqi i nderit pranë Shoqatës së gazetarëve të Maqedonisë, në mbledhjen e vet të mbajtur më 21.09.2007 ka sjellur konkluzë se kolumna e Llatasit nuk është në pajtim me disa dispozita të kodeksit gazetaresk si dhe me postullatin themelor për sjelljen etike të gazetarëve që nga ata kërkon të mbrohen të drejtat e njeriut, dinjiteti dhe liria...dhe gazetarët të mos nxisin diskriminim mbi cilat do baza (nacionale, fetare, racore, sociale, gjuhësore, të orjentimit seksual, politike...) dhe është distancuar nga kolumna e tij.

Moskonsekuenca etike e medimeve edhe një herë është treguar me qasje injoruese ndaj reagimit të MASSO, që ka treguar jo vetëm gazeta ditore Veçer, por edhe mediumet

tjera (pos Utrinski vesnik), me mosbotimin as të reagimit të MASSO, as vendimin e Gjyqit të nderit.

Përkundër reagimit të Gjyqit të nderit pranë SHGM, Dragan Pavloviq-Llatas përsëri më 24 shtator është thirrur në të drejtën e lirinë e shprehjes së lirë me ç’rast edhe një herë përsëri shkeli etikën profesionale me kolumnen e re, përsëri në Veçer të titulluar “Shupaci i shupci”. Në këtë kolumne ai edhe më tej përqeshet me personat e LGBT-së, por kësaj here ai merr guximin ta ofendojë edhe Shoqatën e gazetarëve të Maqedonisë dhe anëtarët e sajë që e kanë dënuar kolumnen e mëparshme.

Llatasi në disa raste, duke manipuluar me pozicionin e vet të forcës që ia mundëson puna publike në dy medime-Veçer dhe TV-Sitel, paraqitet në opinionin e Maqedonisë me deklarata retrograde ndaj homofobisë dhe retorikë diskriminuese, që në secilin vend tolerant dhe demokratik është e palejuar dhe dënohet rreptësisht. Llatasi në kontributin e vet më 2 shkurt në lajmë të Sitel ka porositur spektatorët që të mendojnë a janë të shëndoshë ata njerëz që nxiten nga trupat e meshkujve lakuriq, duke dhënë edhe inserte të futbollistëve lakuriq të nxjerrura nga interneti e që nuk kanë pasë kurfarë lidhje me personat e LGBT-së.

Mbi baza të kësaj, më 17 maj 2007, në ditën internacionale të luftës kundër homofobisë, të cilën MASSO e shënoi me moton “Homofobia është gej”, Dragan pavloviq-Llatas u shpall për personin më homofobik në Maqedoni për vitin 2007.

VEST DHE UTRINSKI VESNIK

Të dy mediumet vazhdimisht dhe me kohë botojnë tekstet për MASSO e ashtu janë botuar informacione për press konferencën e mbajtur më 2 shkurt, tekst me rastin e shënimit të ditës së luftës kundër homofobisë, për festivalin “Queer Square Skopje”, komunikatën e Gjyqit të nderit me të cilin dënohet kolumna “Pederologjia” e Llatasit. Në Vest është botuar reagimi i MASSO për Mi-An Enciklopedinë e përgjithshme të

Maqedonisë, botuar nga shtëpia botuese Mi-An, në të cilën janë ofruar vetëm teori që e trajtojnë homoseksualizmin si sëmundje dhe shrrëgullim e nuk jepen teza bashkëkohore, e në këtë gazetë është botuar edhe intervista me artistin Sands Murej, një nga pjesëmarrësit në “Queer Square Skopje 2007”

VREME

Gazeta ditore Vreme rregullisht me ndërgjegje dhe realisht e përcjell punën e MASSO dhe i boton të gjitha informacionet e dërguara, e gjatë vitit (01.06) ka botuar një tekst “DËnimet deri në 1.000 euro për diskriminim”, në të cilin është prezantuar ligji për antidiskriminim, i cili akoma është në procedurë parlamentare. Kjo gazetë ditore e vazhdoi bashkëpunimin me MASSO edhe pas ndërprerjes së botimit të javores “Nedelno Vreme” dhe vazhdoi të botojë kolumnet e autorëve eminent si Katerina Bejkova, Suzana Milevska, Kalina Leçevska, Mirjana Najçevska, Snezhana Vrangallova.

Këto kolumne pas botimit në “Vreme” janë botuar edhe në sajtin e MASSO në gjuhën maqedone dhe anglisht.

MEDIUMET JAVORE

Në magazinën javore politike Forum, më 8 qershor është botuar hulumtimi i zgjëruar për problemet e gej-bashkësisë në Maqedoni, homofobinë por është prezantuar edhe rasti i diskriminimit që është evidentuar nga MASSO. Në Forum më 5 nëntor është botuar edhe kolumna e Zharko Trajanovskit, ekspert për të drejtat e njeriut, në të cilën është prezantuar paraqitja e tij në “Naked Conference” projekt që ishte pjesë e “Queer Square Skopje 2007”.

Në javoren Globus pos kolumnes së prof. Jasna Kotevska, publikuar më 22 maj, në tërësi është përcjellur festivali “Queer Square Skopje 2007”, kolumna e kuratorit të festivalit, Suzana Milevska, kontributi për Naked Conference, në tërësi është paraqitur problemi që kurë kryetarja e Komunes Qendër,

Violeta Allarova e ndaloi të zhvillohet ahengu në platonë para Shtëpisë së ARM-së. Për shkak të kësaj, në rubrikën e vet “Minus-Plus”, javorja Globus e ka vlerësuar Allarovën si personalitet negativ i javës.

MEDIUMET ELEKTRONIKE (TELEVIZIONI DHE RADIO)

Mediumet elektronike në Maqedoni në 2007 vetëm kohë pas kohe e kanë përcjellur punën e MASSO. Më 7 maj, në emisionin në TV Evrozum në “kanal 5”, përfaqesuesi i MASSO dhe ata nga OJQ Polio Plus, kanë biseduar për koalicionin anti-diskriminim dhe nevojat për sjelljen sa më shpejt të ligjit për antidiskriminim. Ky television më 2 shkurt ka publikuar kontributin pas mbajtjes së press-konferencës “2 shkurti nuk është dita e homoseksualëve”, si dhe intervistën me fotografjin Gilermo Martinez (me ekspozitën e të cilit, zyrtarisht u hap festivali Queer Square Skopje), në prill, që u emtitua në programin e natës në këtë television.

Televizioni Sitel, pos kontributit përbuzës të Dragan Pavllloviq-Llatas, më 2 shkurt e ka publikuar reagimin e MASSO pas propozimit të ndërmjetësuesit Metju Nimic, Republika e Maqedonisë të pranojë emrin që do të dallojë nga emri i sajë kushtetues.

Televizioni A1 ka publikuar contribute pas takimit të përfaqesuesve të MASSO me Oli Ren në Bruksel, në mars, më 17 maj për shënimin e Ditës kundër homofobisë dhe më 20 nëntor në kontributin e ri të A1 në lajme “A1 ekskluzive” ku flitej për lidhjen e bashkëshortësive njëgjjinore dhe shembujt nga vendet evropiane.

Pas reagimit të MASSO për fushatën “Abortusi është vrasje”, përfaqesuesi ynë, ishte mysafir në emisionin “Ha byrek”, të televizionit “Skaj Net” si dhe në radio-emisionin 103.

MTV Adria, ka bërë një kontribut për punën e disa OJQ-ve në Maqedoni e ndër të ftuarit ka qënë edhe përfaqesuesi i MASSO.

Televizioni Tera ka emituar kontributin për gej-bashkësinë në Maqedoni dhe kontributi i njëjtë është emituar në radio stacionin BiBiSi (BBC), programi në gjuhën maqedonase. Në programin e Radio Ravel, në prill është emituar kontributi për ligjin për antidiskriminim, ndërsa në Radio Skaj, në tetor është emituar programi i festivalit “Queer Square Skopje”.

PUBLIKIMET DITORE NË INTERNET

MIA, (Agjencioni Informativ Maqedonas), krahas dërgimit të vazhdueshëm të informacioneve, asnjë herë gjatë vitit 2007, nuk ka publikuar informacion për MASSO. Ndërsa Mak Faks me kohë i publikon të gjitha informacionet e dërguara pos komunikatës se Gjyqi I nderit pranë Shoqatës së gazetarëve të Maqedonisë, distancohet nga kolumna “Pederologija” e Llatasit, edhe pse paraprakisht është publikuar reagimi i MASSO për këtë kolumne si dhe reagimi për propozimin e emrit nga Metju Nimic. Në pyetjen e ekipit të MASSO pse këto dy informacione nuk janë publikuar, na është dhënë përgjegjja se “redaktori i lajmeve për atë ditë ka konsideruar se nuk duhet të publikohen”.

Contents:

1. <i>Introduction</i>	99
2. <i>Legal Framework</i>	103
3. <i>Education</i>	111
4. <i>Health</i>	121
5. <i>Discrimination</i>	125
6. <i>The case with Center Municipality</i>	129
7. <i>Queer Square Skopje 2007</i>	133
8. <i>Media</i>	137

Introduction

Up to 1996 homosexuality in Macedonia was considered to be a criminal act punishable by imprisonment. This article was revoked not as the result of the willingness and belief of the Government of Macedonia in the freedom of choice and the basic principles of the concept of human rights, but rather because the Government wanted Macedonia to become a member of the Council of Europe.

Since then the Government with all of its political structures and variants has not taken any concrete and meaningful steps towards the protection and promotion of the rights of LGBT individuals. The amendments to the Law on Military Service which stipulated legal measures for male homosexuality while serving in the army as well as the amendments to the Law on Work Relations which added a special nondiscriminatory article banning discrimination on the basis of sexual orientation have remained the only positive changes in regards to the human rights of the LGBT community.

The absence on any public promotion of the abovementioned legal decisions by the Government, as well as the further amending of the already-existent laws and the Constitution which would in turn afford protection, support and the promotion of the rights of the LGBT community in Macedonia have remained the weakest link within the Government of Macedonia in regards to undertaking successful strategies in furthering human rights.

This situation became more apparent during 2007 which was ushered in by a Government headed by a party with Demo-Christian conservative values.

This political context has had its imprint in a number of fields regarding the condition of the human rights of the LGBT community.

The first thing with which MASSO was met was the resigned attitude and the resistance on behalf of the Government to any dialogue and constructive negotiations in regards to a number of issues. This “silence” from the Government was also fed by the new legal amendments and articles which instead of synchronizing Macedonia’s laws with the ideals of the European Union and the Declaration of Human Rights, further deepened the systematic discrimination on behalf of the political and legislative system

That which needs to be stressed as fundamentally important at the moment is the necessity of adopting the Non-discrimination law. The new program started by MASSO together with ILGA-Europe which has for a main focus the breach of human rights on the basis of sexual orientation has shed light on an entire and new collection of powerful indicators which have once again confirmed the crucial nature of the necessity of the Non-discrimination law. In a very brief period of less than twelve months, MASSO has documented around twenty cases of violence and discrimination against LGBT individuals.

The end of 2006 and the beginning of 2007 saw the formation of the coalition for non-discrimination led by the NGO Polio Plus a part of which are a number of other NGOs, experts and government representatives. Despite the intensive work of the newly formed coalition and the promises of the government representatives, the adoption of the Non-discrimination law has been excluded from the agenda of the Government during the course of the work of the coalition.

At the end of 2007, an official representative of the government from the Ministry of Labor and Social Policy, announced the decision of the Government to draft a Non-discrimination law in 2008 as well as a national antidiscrimination strategy which envisions the participation of representatives from NGOs in its making.

This was a glimmer of hope and a positive indicator for the work of the coalition as well as for the future commitment on behalf of the Government in regards to the issues concerning non-discrimination, the struggle for these issues and the promotion of the concept of non-discrimination. In 2008 that with which we are left are high expectations and the enthusiasm that the Government will honor its promises and that it will equally adopt the law and prepare the national strategy without any prejudice.

The necessity of the adoption of this law was confirmed in the yearly report of the European Commission on Macedonia for 2007.

The presence of discrimination and the high degree of homophobia in the political system of the country has been confirmed by a number of obstructions faced by MASSO during the course of 2007, while attempting to carry out its activities, as well as the deep-seated nature of obsolete ideologies and stereotypes in the educational system as well as the quality and the quantity of the interest, the desire to be informed and the participation of the media in the presenting and promotion of human rights with a special focus on those which concern the LGBT community in Macedonia. The increase of the influence of politics in Macedonian media was not solely noticed in the statistical analysis carried out by MASSO through the daily monitoring of the work of the media but also in the yearly report of the European Commission for 2007.

The results from the latest research carried out by the Open Society Institute in cooperation with the Institute for Socio-political and legal research titled “The Inclusiveness of Macedonian society”, also paint a similar picture. The survey done on a representative sample of Macedonia has shown that generally speaking, homophobia still exists with the citizens of Macedonia. However, at the same time the number of those

who see homosexuals as victims of discrimination (around 50% of those surveyed) is also great.

Similar attitudes were also confirmed by the research conducted by the Macedonian Center for International Cooperation - MCMS titled “ The trust in civil society”.

All of these factors point towards the fact that the Macedonian political system is traditional and heterosexual at its basis, and that the role of the State, which is essentially crucial for the promotion of human rights, still remains unnoticeable and closed in towards its own democratization.

Legal Framework

In March of 2007 MASSO conducted a comparative analysis of the human rights of the LGBT community in the scope of the Macedonian legal framework as compared with European and international legislation.

The results have shown a number of shortcomings with the Macedonian legislation in regards to the protection and the promotion of the human rights of the LGBT individuals.

- Article 9 of the Constitution, guarantees equality in the enjoyment of their rights and freedoms to all **citizens** regardless of a number of grounds. However, the sexual orientation is not mentioned *expressis verbis*. The Macedonian Constitution does not even have a boarder term such as *personal circumstance* under which sexual orientation may be covered.
- Although the Criminal Code has advanced, by decriminalizing homosexual conduct based on consent, it still fails to provide with a coherent approach in regulating discrimination, in so far as relevant for sexual minorities. The Criminal Code does not provide with a provision on hate crime. Despite the absence of explicit definition of hate crime, there are articles in the act that are narrowly connected to the concept of crimes motivated by hatred (articles 137, 417, 144). This provisions does not cover the sexual orientation, although “personal characteristics” can be considered to be covering sexual orientation as a ground for prohibition of discrimination. While the provisions in the Criminal Code are very important and valuable for protection of sexual minorities, by the current state of affairs,

LGBT can scarcely benefit from them and from the opportunities to seek protection under this Code.

- The Family Law of the Republic of Macedonia is governed by the traditional notion of marriage and family. Thus, Article 6 stipulates that *marriage* is a **union between a man and woman** regulated by law, and that the **man and the woman** determine their relations by their own decision based on equality, mutual respect and assistance. In addition, Article 17 prescribes that a marriage can be concluded between **two persons of opposite sex**. Other provisions as relevant regulating the very procedure of concluding a marriage, employ the same language—namely presuppose that the marriage is a legal union between a man and woman and does not provide the same benefits for same sex partners depriving them from the rights following from the *Common-law marriage*.
- The Law on Labour Relations (article 6) is the only piece of legislation which refers to sexual orientation, as a separate ground of prohibited conduct regarding employment. However, the basic problem with this piece of legislation is that it uses a term that could be translated as “sex orientation” (*полова насоченост*), and not sexual orientation. What is the problem with the language employed in the law? Namely, ‘sexual orientation’ has to be distinguished from the narrow concept that the term ‘sex orientation’ evokes. The internationally used term ‘sexual orientation’ refers to sexuality, underlying the conceiving of sexuality in all of its aspects, including the biological, cultural, social, psychological and political condition (gender norms as well) in the development and the forming of sexuality. On the contrary, the term ‘sex orientation’ not only refers rigidly to the biological sex (and not to sexuality in its complexity), but even more, is

a term that can not be found and adjusted to any international legislation or any contemporary theory and methodology. Given the use of such an ambiguous term, the LGBT population can hypothetically be under the protection of this law, within the scope of “other personal characteristic”.

- There is no provisions within the legislation where discrimination on behalf of sexual orientation is encouraged (positive discrimination) and no legal statements that include affirmative provisions on sexual minorities in relevant legislation; and also build affirmative action programmes by virtue of which the LGBT may be represented in the media and other forms of active social life, as opposed to isolation and marginalization

In October, 2006, MASSO, in consultations with the Macedonia Helsinki Committee for Human Rights and support from several NGOs such as HOPS, EGAL, CGCP, HRNM, Polio Plus and PASSAGE, after carefully reviewing the Draft Law on the Police submitted to the Parliament of Macedonia by the Government of Macedonia (MIA) reacted in regards to a number of weaknesses and shortcomings of the abovementioned draft law:

- The lack of previous consultation and inclusion of the organisations from the non- government sector
- Lack of further professional and educational improvement of those employed in the Police Force as well as the obligation to encourage and enable such future improvements. Also, there is no mention of special training seminars, instructional seminars and supplemental instructional seminars which will entail training in the field of human rights.
- The draft law does not explicitly mention the

guarantee of protection against discrimination on the basis of sexual orientation, anywhere.

- Article 96 which stresses the necessity to respect the principle of gender equality and equal representation of the ethnic communities in employment with the Police of Macedonia, once again lacks the section with which it is to guarantee non-discrimination on the basis of sexual orientation when employing.
- The lack of the introduction of supervision and control over the work of the police by an outside neutral party which would prevent any potential danger of bureaucratisation within the police system, and the founding of the same as an autocratic, self-contained system marked by all of the negative consequences of nepotism, corruption and abuse of power.

However, despite numerous reactions, remarks and suggestions to the Ministry of Interior, the law was passed in the previously drafted form. Something that was promised, were annexes which were supposed to cover the shortcoming of the offered version. Since then and during the course of all of 2007 the law was adopted and it remained in its primary version with all of the displayed shortcomings in regards to human rights.

Even though the conducted analysis, along with the offered recommendations (further explained below) and some transcribed cases of discrimination based on sexual orientation, was offered to the Government and all relevant institutions of the State, September 2007 saw the adoption of the Law to amend and supplement the Law on the family which continued the previous tradition to adopt discriminatory legal “reforms”. The first irregularity in the adoption of this law was noted during the drafting process of the law, as the representatives of the NGO sector were not consulted. This disapproval was also shared by the women’s lobby. The adoption of the law was carried out in a silent and hasty manner due to which the civil

sector was never afforded the opportunity to timely submit amendments in order to amend and supplement the offered draft version of the law.

The most severe remarks that MASSO addressed referred to article 6 of the new draft law, i.e. the amendments to article 94-6, paragraph 2.

The definition given in the draft law, involving domestic violence fully de-realizes and excludes non-heterosexual individuals as potential victims of domestic violence by the act of remaining silent (denying) the reality of same-sex intimate relations.

“This law hereby understands intimate relations as intimate relations between individuals of the opposite sex who are or have been in a partnership, and do not live out of wedlock.”

Thus, with the new legal amendments, non-heterosexual are not only denied the right to form the union of marriage, or live out of wedlock, as is afforded to heterosexuals, but also the right to have “intimate relationships” which at the same time deprives them from the right of legal protection in case when family violence would occur within these intimate relationships.

The recommendation offered by MASSO and the legal team with which MASSO worked together were directed in the following areas:

- There is a pressing need for Amendments in the Constitution and all relevant laws containing a broad clause on discrimination which dully includes sexual orientation as a separate ground. The general prohibition of discrimination needs to be amended in order to include a number

of other grounds as well. If not by prescribing expressly so, the notion of “other status” or “other personal characteristic” can be used, provided that a coherent practice is developed in line with international landmark decisions that the terms include sexual orientation as well. The present legal system endorses and perpetuates the prejudice and marginalization of sexual minorities;

- Amendments to the Criminal Code should be initiated, that will include a definition of hate crime that will entail a number of grounds including sexual orientation. . In this regard, two options may be considered- prescribing stricter penalties for crimes that have been hate-driven or taking the fact that the motives had been motivated by hatred as an aggravating circumstance for the perpetrator when imposing the penalty within the legally prescribed minim and maximum;
- An anti- discrimination law which will cover discrimination on the basis of sexual orientation should be introduced, so that the country conforms with relevant EU *acquis*;
- A general remark as to all laws pertaining to sexual minorities, is that the relevant principles established in sexual orientation cases (such as the ones analyzed above in the text) lodged with the UN Human Rights Committee, the European Court of Human Rights and the European Court of Justice, should be dully followed;
- The Law on Registered Partnerships should be

passed in near future, where partners would have same rights as a married couple, and not live in legal limbo;

- Competent bodies should enhance institutional protection of the rights of sexual minorities;
- It is important that complementary antidiscrimination legislation be adopted and to ensure that similar provisions be included in other laws, in order to strengthen the public perception that discrimination on the ground of sexual orientation is prohibited;
- Include affirmative provisions on sexual minorities in relevant legislation; and also build affirmative action programmes by virtue of which the LGBT may be represented in the media and other forms of active social life, as opposed to isolation and marginalization;
- It is necessary to develop secondary legislation clarifying the treatment of sexual minorities;
- Introduce sexual health education to primary and secondary schools that will openly address sexuality and sexual minorities. The lack of effective protection by the laws, is predominantly visible in the recurring presence of discriminatory contents in the textbooks which are in use, and the lack of institutional reaction on that matter, a reaction which should be undertaken under the auspices of the *ex officio* duties on behalf of the public prosecution, the Ombudsman or the Constitutional Court.

Education

The situation in our society is beginning to present itself as an indicative factor for the necessity of sexual health education. Some of the reasons which point towards this at this extremely fragile moment for Macedonian society are:

- The deep-seated character of stereotypes of the still dominant patriarchal conservative matrix,
- Strongly displayed homophobia (The research conducted by the Macedonian Helsinki Committee and MASSO in 2004 showed that about 9,6 % of the population identifies itself as a part of the LGBT population and the homophobia is still highly present in the Macedonian mindset. The same results regarding homophobia were showcased with the latest researches of the MCIC and FIOOM),
- The unawareness to the concept of human rights,
- The high percentage of physical and psychological violence whose victims are women (According to ESE research every fourth woman in Macedonia is a victim of physical, and every other woman a victim of psychological violence in the family)
- The low level of awareness of young girls about protection from early pregnancies (Research done by the Brima-Gallup research centre has shown that the unawareness of girls in the country as to how they can protect themselves from unwanted pregnancies is very low. Actually, only eight in twenty ethnically Macedonian girls are aware, and one in twenty ethnically Albanian girls),
- The appalling rise in the number of HIV positive individuals (Since the first case of HIV positive person was detected in the country, in the 80's, there have

been registered in total 96 persons, from which 69 with AIDS, and 27 HIV positive. In this period of two decades 55 people have died from AIDS. The fact that only in August 2006 there were four new cases of HIV infections and a total of 11 HIV positive and 5 people diseased from AIDS in the course of the entire year is worrisome, and atrociously increased compared with the previous years), as well as

- The latest sex scandals and the unlawful internet distribution of underage pornography (in 2007), which have included Macedonian high school students, and have deeply disturbed the Macedonian public

MASSO believing that the introduction of sexual education is one of the basic steps in the implementation of the fundamental principles proclaimed in the UN Declaration of the Rights of the Child, has drafted a draft proposal for sexual education which was distributed to a number of NGOs, local experts as well as representatives of international organizations and institutions. Some of the organizations which offered their support are: the Center for human rights and conflict resolution, MHC, ESE, High-school Union of Macedonia, HERA, HOPS, EGAL, CGCP, Youth for Youth, PolioPlus, Slavica Gajdadzis Knezevic, Happy Childhood etc...

International human rights instruments give a more precise definition, talking about the *right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health* instead of the *right to health*. International institutions and NGOs such as the United Nations Population Fund (UNFPA), the World Health Organization (WHO) and the International Planned Parenthood Association (IPFP) agree upon a Charter of sexual and reproductive rights which includes for example the right to life, the right to private and the freedom of thought and association, which are civil rights.

The Cairo and the Beijing Conference legitimized more

than reproductive health, they established notions of reproductive rights as well as sexual health and rights.

The paragraph 7.3 of the Cairo conference Program of Action speaks about reproductive and sexual health and reproductive rights: “[...] reproductive rights embrace certain human rights that are already recognized in national laws, international human rights documents and other relevant United Nations consensus documents. These rights rest on the recognition of the basic right of all couples and individuals to decide freely and responsibly the number, spacing and timing of their children and to have the information and means to do so, and the right to attain the highest standard of sexual and reproductive health. It also includes the right of all to make decisions concerning reproduction free of discrimination, coercion and violence as expressed in human rights documents. In the exercise of this right, they should take into account the needs of their living and future children and their responsibilities towards the community [...]”

The right to health is enshrined in the Bill of Human Rights which includes the Universal Declaration of Human rights (1948), the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR, 1966, into force since 1976) and the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESC, 1966, into force since 1976.

3 out of 8 Millennium goals (the United Nations Millenium Declaration, 8th of September, 2000) are directly connected with sexual and reproductive health:

- To reduce by three quarters, between 1990 and 2015, the maternal mortality ratio;
- To reduce by two thirds, between 1990 and 2015, the under-five mortality rate;
- To have halted by 2015, and begun to reverse, the spread of HIV/AIDS.

The General Assembly held in 2001, on the 20th anniversary of the first medical recognition of the AIDS, a special session on HIV-AIDS. The result is a *Declaration of Commitments* adopted by UN member States. The Declaration recognizes clearly the connection between the prevention, care and treatment of HIV-AIDS and the protection of human rights and fundamental freedoms. The Declaration speaks out against discrimination and stigmatization of people living with HIV-AIDS and calls upon States to strengthen and enforce by 2003.

The UN Commission on Human Rights established the 3-year mandate of the Special Rapporteur in 2002 and it was extended in 2005 for 3 years more. On the occasion on the tenth anniversary of the Cairo conference, the Special Rapporteur dealt with reproductive and sexual rights in its report to the Commission on Human Rights. It is a very comprehensive document which clears up the relation between reproductive/sexual rights and human rights and which speaks about sexual and reproductive rights and LGBT people. The report rules out the discrimination on the ground of sexual orientation in accessing sexual and reproductive rights. The right to health, including sexual and reproductive health, encompasses sexual rights, which are defined as sexual freedoms by the Special Rapporteur. Sexual rights are human rights and they include:

‘the right of all persons to express their sexual orientation, with due regard for the well-being and rights of others, without fear of persecution, denial of liberty or social interference’.

The importance of the public health has been also emphasized in article 153 of the Treaty of the European Community, and article 129 in the Treaty of the European Union, as well.

The necessity to introduce sexual health education is confirmed by the ever more dynamic actualization of the issue around the world (USA, Canada, Sweden, the Netherlands, Great

Britain, Belgium, Germany, Croatia is currently preparing such a curriculum...) as well as the continued creation of programs and resolutions on behalf of EC, UNESCO, UNICEF, UN and a number of other international organizations responsible for the fight for human rights and freedoms.

In February of 2006, MASSO in order to investigate the developmental line and attitudes of the political parties during the pre-election period in regards to the legal regulation of the LGBT issue, distributed a questionnaire to all political parties. The question about the introduction of sexual education was incorporated in this questionnaire. All parties which responded to the questionnaire responded positively to the question of introduction of sexual education. Four of these believe elementary education is the appropriate educational phase in which to introduce sexual education, and three parties have pointed towards secondary education. Since then, none of the political subjects has made positive statement toward the need for sexual health education, nor has made an attempt for institutional actualization of this issue.

- Based on what has been said before, and after having consulted a number of experts and NGOs, MASSO initiated the idea to form a broader coalition of NGOs which would draft an official proposal for sexual health education and distribute it to all of the relevant institutions in the country. This news was presented at the press conference MASSO held on March 16th, 2007. The second half of April saw the first unofficial exchange of data, materials and experience regarding this issue between the NGOs and we held the first meeting in May which discussed various issues. What was decided initially was that the forming of this coalition could give its contribution with some already begun preparations to draft curricula on behalf of the Ministry of Education and UNICEF.

The same idea was left open due to the end of the school year and as the result of the decision that the High-school Union should be the one to take the leading role. It was also decided

that the process should be continued at the start of the new academic year.

In the meantime, in June the coalition for sexual and health rights drafted the strategy for the following year, and given the fact that sexual health education is one of its crucial focuses, it was decided that the work of the abovementioned coalition needs to be postponed in order to unite the work of the coalition for sexual and health rights which would take this into consideration in its work for the following year.

- Two more cases in 2007 further confirmed the need to introduce sexual health education as a necessary step to increase the knowledge of the general populace in regards to various issues and problems discussed in this type of curriculum, as well as to surmount the already established stereotypes and the circulation of obsolete information in the educational system and in other means of dissemination of knowledge.

MASSO strongly reacted to the publication and the use of three textbooks which are in active use by the students of medicine, dentistry and psychology. Two of these textbooks are authored by professor Georgi Chadlovski MD (*Psychiatry 1 and 2*) published by Prosvetno Delo: Skopje 2004 and *Medical Psychology*, Prosvetno Delo, Skopje, 2004; and by professor Olga Shkaric (*Developmental Psychology*) Faculty of Philosophy, Skopje, 2004.

Both treated homosexuality as an illness and as pathological phenomenon.

Bearing in mind that the WHO, APA, the Macedonian Association of Psychiatrists and Chamber of Doctors of Macedonia have removed (the first two a lot earlier, and the latter two recently) homosexuality from the list of illnesses, the spreading of such information was understood as intolerant.

Due to this, MASSO sent a request to the relevant representatives and bodies with the Chamber of Doctors, the Association of Psychiatrists and the Rectorate of the University of Ss Cyril and Methodius to revoke the certification of the professors

to teach and to withdraw the textbooks from further use. A request for a public apology was also sent to the Association of Psychologists as well. The WHO was also informed to which they responded that they had no mandate regarding this issue.

A month and a half later we received the response of the Rectorate explaining that those responsible for this issue are the representatives of the board of science with the Faculty of Medicine. The response we received from the board of science restated the claim of Professor Chadlovski and further explained that there was no basis for a complaint.

Even though the actions of Professor Chadlovski MD are in violation of articles 4, 38, 60 of the Code of the Chamber of Doctors of Macedonia, or when discussing the text by Prof. Shkaric the basic principles of the Code of Ethics of the psychiatrists of Macedonia this is also goes against the instructions of MPA, DCM, WHO, UN, UNICEF, and other international humanitarian organizations. Despite the urgent request sent to the Chamber of Doctors, they did not see it fit to reply.

The response we received from the Association of Psychiatrist was a successfully conducted rhetorical maneuver which approved the thesis of Chadlovski while evading the responsibility to take any concrete measures. The Association accepted the thesis that homosexuality is a disorder of certain sexual urges which according to them did not also mean that homosexuality is an illness. By offering such a response the Association ignored some arguments in relation to Chadlovski's text. Even if their thesis were to be correct the problem remains due to the fact that there is no such classification in official psychiatric documents.

Not a single established psychiatric displayed the will to give a public statement which would distance psychiatrists from these views.

Regarding the textbook authored by Prof. Shkaric, we are yet to receive a response of any kind.

Further research has revealed that the teaching manuals used in high school also treat homosexuality in the same way.

- On May 30th MASSO reacted to the description given to the entry *Homosexuality* in MI-AN's New and General Macedonian Encyclopedia (MI-AN, Skopje, 2006) edited by Jovan Pavlovski and partly sponsored by the Ministry of Culture.

After a string of reactions by MASSO in regards to a series of textbooks and manuals used in the secondary and higher education in Macedonia, this example represented just another showcase for the continuous systematic oppression, exclusion and degradation of homosexuals, as well as the necessity of properly developed curriculum which on the basis of regular educational process would enable the flow of correct and contemporary information

The explanation regarding homosexuality which ensues confirms the explicit presence of patriarchal, hegemonic and homophobic ideology in the creation of the offered description. Namely: *"In regards to this phenomenon (pertaining to homosexuality) there are various, sometimes contradicting opinions. Some add greater value to the importance of hereditarily conditioned unnatural corporal development when an individual develops corporal characteristics of the opposite sex. According to others, this is mainly due to psychological trauma, errant upbringing and neurotic disorders. However, it is clear that homosexuality cannot be understood as a psychological degeneration as a number of famous artists, scientists and statesmen were homosexual"*.

Even more worrisome was the conclusion claiming that today's *acceptance* of homosexuality is a popular topic around the world and the author of the text explains it simply as a trend in modern society, *however* the text does end by saying that *in a number of countries homosexual behaviour is sanctioned by law and is treated as a crime*, which explicitly ties in

and affirms the antidemocratic, inhumane, homophobic and discriminatory policies of a number of countries in the world. The lack of any entry in this encyclopaedia in regards to *sexuality* (as an extremely debatable and problematic category in various theories in the last 15 years), as well as no entry for *heterosexuality* represents another confirmation to the unequal treatment (discriminatory) of homosexuality, as a form of sexual orientation.

- The following step taken by MASSO in regards to the two aforementioned cases was to meet with the Ombudsman, with whom we looked at various possibilities to start legal proceedings regarding these two cases. The Ombudsman showed initial willingness and a positive approach. Currently these cases are still being reviewed together with the possibility to file a petition.

- The abovementioned situation identifies the fact that the Macedonian educational system is still under great influence by ideological views which undoubtedly contaminate contemporary scientific thought in Macedonia and hinder the democratic process within the education system, whether they be based on personal ideological views or certain people in authority or on the basis of the entire traditional and dominant cultural and social attitude and mindset.

Health

A) Activities focused on HIV/AIDS with the LGBT/MSM community in Macedonia in 2007¹

In 2007 as well as in the past two years the majority of the activities focused on the prevention of HIV/AIDS in Macedonia among LGBT/MSM individuals were conducted through the support of the Global Fund, coordinated by the Ministry of Health of Macedonia and implemented through the joint cooperation of the institutions of the Government and the civil sector i.e. NGOs.

This year apart from the ongoing activities from the previous year such as: The HIV/AIDS and STI gay infoline, the pre and post HIV testing counseling, on field distribution of condoms and lubricants, PIER education and the Serological and Behavioral study (Second generation of tracking HIV/AIDS between MSM) as well as the new activity called the on field VCCT (Voluntary Confidential Counseling and Testing). Here are the results of the activities:

Gay HIV/AIDS and STI infoline in 2007:

2007	men	women
Number of actual calls	219	1
Number of scheduled counseling sessions	48	0
Number of people sent to other services	44	0
Number of calls which use the services of the Gay infoline for the first time	164	1
Number of hangups	103	

¹ This report was officially done by EGAL (Equality for Gays and Lesbians), 2007.

Report on the work of the counseling center for the prevention of HIV/AIDS for the MSM population in Macedonia for 2007:

2007	
Number of visits	73
Total number of visitors	45
Number of people are receiving HIV counseling for the first time	34
Age	
-24	15
25-34	27
35-44	3
45-54	/
55+	/

Field work

2007	
Total number of persons who have been contacted	413
People who have been contacted for the first time	61

- There were 12 PIER education sessions conducted which were attended by 71 participants.

- The behavioral study which was conducted in cooperation with the Institute for Health Protection of Macedonia included 194 persons of which 38 gave a serological sample.

- The on field VCCT done in cooperation with the Institute for Health Protection of Macedonia and HERA did 270 rapid tests among the MSM population and 44 among the WSW in the period of March-November 2007.

It is interesting to mention that with the start of the activities of the Global Fund in Macedonia the number of tests rose from an average of 2500-3000 to 7500 in 2005, jumping to 11000 annual tests in 2006 and the number for 2007 is expected to be even higher.

Statistical data shows that out of 102 HIV positive people, 14 have identified themselves as MSM, however this number is not considered as relevant bearing in mind that the stigma and discrimination in Macedonia in regards to homosexuality is still high and is confirmed by the fact that 74% of HIV positive persons are male even though we know that HIV is not an infection which targets only males.

B) Sexual and health rights of the LGBT/MSM community in Macedonia

MASSO became involved in another project from November 2006, in which it is a grant recipient of Open Society Institute. The project is titled Sexual and health rights of commercial sex workers and MSN (men having sex with men) and is a partnership effort along with three other NGOs: HOPS, EGAL CGCP and the Macedonian Harm Reduction Network which is comprised of a number of NGOs, experts and medical personnel.

Starting in June of 2007 MASSO along with seven other NGOs formed an informal coalition which will work to advocate for and promote sexual and health rights of commercial sex workers and MSM, including the LGBT community, having chosen these vulnerable groups as its primary focus with the idea to further expand to drug users living with HIV as well as women as another vulnerable group. The coalition has already produced the first draft version of the activities which are being planned for the next three years, and which we believe are necessary for advocacy as well as relevant promotion of these rights with the general Macedonian public.

The first and basic activity in regards to advocating for these rights which was undertaken by the coalition is the preparation

of a comparative analysis of Macedonian laws and strategies within regional and European laws in regards to sexual and health right of commercial sex workers the LGBT community as well as MSM. This analysis and the recommendations it is to contain will be the basic tool which the coalition will use when advocating for sexual and health right as well as when lobbying to the changing of current and the adoption of new laws through which these rights will be protected and promoted in Macedonia. In order to achieve this, two teams have been formed. The first team is comprised of international experts who have been given the task to scan the laws of European countries, especially the laws of EU countries. The second team is responsible for Macedonian and regional laws and strategies. As a final result of the work of these two teams we are expecting to have recommendations for further actions to be taken and all in order to promote and protect sexual and health rights. These activities are currently ongoing and are expected to be finished by the end of 2007.

One of the necessary activities when talking about the promotion of sexual and health rights is of course the website which is in its early stages of design

A step forward in the protection of the health rights in Macedonia which deserves recognition is the draft law on the protection of the rights of patients. Although these rights were previously protected by law by various statutes, this is an excellent way to bring these rights closer to the patients and to further promote them.

MASSO, while looking at the initial version of this law found some discrepancies in the definition of what constitutes discrimination according this law, which included “sexual directedness” as one of the grounds for discrimination. MASSO reacted with the Ministry of Health and this phrase was later replaced with the far more suitable phrase “sexual orientation”. The law is expected to be adopter in 2008.

Discrimination

In April of 2006, MASSO became part of a wider partnership project under the tutelage of ILGA-Europe. As an international partnership project focused on an advocacy platform for the human rights of the LGBT community, this project includes the cooperation of three regional LGBT organizations (apart from ILGA-Europe), Gender-Doc, Moldova and Kontra from Croatia. The central interest of the advocacy attempt is the documentation of the human rights violations of LGBT individuals.

During its current activities with the project, MASSO has documented around 20 cases of discrimination. Bearing in mind the poorly developed legal system for the protection of the LGBT community in the country, the poorly developed laws, the non-existence of a non-discrimination law and current homophobic mindset, only two of these cases have begun proceedings, one individual case and one incident with which MASSO was faced as an organization (further explained below). In one of the cases it is the police who is the offender and in the other it is Center Municipality.

The age bracket of those persons who have been victims of violence varies, and in regards to gender most of the violence has been conducted on males.

It is important to note the flagrant violence faced by the Roma population, i.e. the discrimination faced by trans-gendered Roma due to their gender expression (or even better their gender transgression).

The information which of great concern, gathered during the process of documentation, is that a great deal of the infringement of the human rights of the LGBT community is done by the police.

- In 2004 MASSO together with the Macedonian Helsinki

Committee for Human Rights took part in the preparation of the draft law for non-discrimination which together with the draft done by the Macedonian Center for International Cooperation, became part of the agenda of the newly-formed coalition for non-discrimination which was began on the initiative of PolioPlus.

This coalition of a number of NGOs, Government and Parliament representatives, international institutions and numerous experts, after some months of activities formed the National Coordinative Body (NCB) in order to ease the flow of information between the various participants and to strengthen the dialogue between decision makers in the field of prevention and protection against discrimination. The aim of the work of this coalition to produce a joint Framework for the strategy to fight discrimination by the end of 2007, along with all coalition partners, government representatives and the broader public), and present it before the Government and the public, in order to start the planning of a joint National strategy and Action program to fight discrimination.

A special webpage www.equal.org.mk was designed as a constructive method to gather comments and hold a public discourse on this matter.

A work group comprised of a number of experts and representative of the NCB was formed at the second meeting which was held by the coordinative body on June 25th at UWOM. This work group will work on a voluntary basis to develop the strategic framework and develop the anti-discrimination concept.

A meeting was held on July 19th with the Permanent Parliament Survey Commission about the Rights and Freedoms of the Citizen, which sent the conclusions from this meeting as a specially important recommendation to the Government: the need for the adoption of the Law and the need for joint action

on behalf of all interested parties.

There was another important meeting held in September, this time with the presence of the Minister for Labor and Social Policy to whom MASSO's representative relayed its concern and the remarks about the new draft to amend and supplement the Family law. Even though the minister agreed with the remarks, no concrete steps were taken to amend these discriminatory articles which supplemented the existing law, which as mentioned before, already is discriminatory in essence in regards to the rights of LGBT individuals.

The case with Center Municipality

The most striking case of 2007 regarding the violation of the basic human rights and discrimination on the basis of sexual orientation is the incident with Center Municipality and its mayor Violeta Alarova, who banned the holding of the closing party of the festival.

This year's Queer Square, has unfortunately been left without a square.

Suzana Mileva, festival curator has written “ The square has always represented a public space where beginning with the Greek agora up to Tiananmen square, public opinion, freedom of speech and freedom in general has been shaped and made into an issue. Stemming from this, the square becomes the main concept at the center of this year's Queer Square Festival in Skopje...”

Apart from a number of art events, the pivotal square event was to be the Love is Love party at the square in front of the Army Club. However the pinnacle of this event will not take place at a square. Here is the time frame of the events which unfolded:

The beginning of July we inquired with Center Municipality about the availability of the square in front of the Army Club at the end of September or the beginning of October. As this upcoming weekend was reserved for the Week of Honey, we were told that the weekend of October 6-7th was free. Thus on July 18th we submitted a request for a permit to set up a stage, lighting and sound coverage at the square in front of the Army Club where we had envisaged to hold the Love is Love party with Macedonian Djs Sonja Ismail, DJ Stojan, Fluid and Robotek with world-renown DJ Marco Lenzi from London as the star of the evening.

After we had not received a reply for an entire month from Center Municipality we called to inquire about our request for a permit and whether we should start making other arrangements. We were told by the Municipality that this should not be an issue as the square was to be free that weekend and that we were only missing some technical details (stage dimensions...) Together with employees from the company from which we were to rent the stage, we measured the square and we drafted the concept of the stage and submitted the data to Center Municipality. We tried on a number of occasions to obtain information as to what was happening with our request, however no one was able to tell us.

All of these months, we were unable to schedule a single meeting with the Mayor and President of the Council of the Municipality as they were out of town on business the entire time. Finally on September 24th we received a brief letter informing us that we were not allowed to hold the planned event due to “ a prior engagement of the desired space with other content ” There was no explanation as to what the “other content” was and how this was possible as we had been liaisoning with them and with and the location was free. After the reaction on behalf of Ognena Pop-Andonova MASSO’s PR, the secretary of the municipality “slipped up” and told us that the event was to be held by BORKA - an association which works to promote the struggle against cancer.

The same evening we made contact with BORKA and the following day we came to an agreement for them to hold their event, dismantle their equipment by 6PM so that we would be free to hold our Love is Love party. “Armed” with these new developments we went to the offices of Center Municipality, as we could not schedule a meeting with the mayor. We arrived at their offices at the same time when the Mayor was coming to work. Without much introduction, she knew who we were and why we had come there. Without allowing us

to pose our questions, she told us that she knew why we had come there, and informed us that they had denied our request because another association had requested and had the space approved before we had. When I confronted her that she was lying and that we had already contacted BORKA and that they told us that they had only been registered for a month, and that our request had been submitted two months ago, she said that they deemed that the fight against cancer was more important than our activities. After Ognena explained that we had already contacted BORKA and that they had agreed to help us and hold both events, the mayor told us that we were not morally suitable to hold a joint event with such a serious association (BORKA) at the same place and on the same day. After we asked the mayor who had given her the right to judge whether or not we are morally suited, she informed us that we were not morally suited due to the proximity of Mother Theresa's monument, a religious monument where people lay flowers...?!

Information about the incident along with the documents regarding the situation were sent to all institutions abroad as well as in Macedonia, all of the organizations with which we work and representatives of the European Union with whom we have already established communication.

Committing an act like this, Center Municipality has forbidden, hindered and denied the Macedonian Organization for Free Sexual Orientation (MASSO) the right to freely assemble in order to ensure and protect our political, economic, social, cultural and other rights guaranteed by article 20 and 21 of the Constitution of the Republic of Macedonia as well as article 11 of the European Convention on Human Rights. This act is at the same time undoubtedly a display of discrimination on the basis of sexual orientation as another showcase of the rigid breach of the basic human and civil rights and freedoms stipulated by article 9 of the Constitution of Macedonia and article 14 of the European Convention on Human Rights, protocol 12, article 1

ratified by Macedonia, as well as all international conventions and laws.

The support we received from our partner organizations and donors such as the Swedish Helsinki Committee and ILGA ,which has already begun lobbying activities with representatives of the European Commission and Parliament, was of great importance. In the meantime we also submitted a petition with the Macedonian Helsinki Committee which has begun legal proceedings about the case.

Queer Square Skopje 2007

On March, the 31st, was officially opened the QUEER SQUARE SKOPJE 2007, a cultural festival continuing the tradition started in 2005 with the Love is Love Week.

The festival was open with an exhibition of photos of the Spanish photographer Guillermo Martinez, and a drag queen performance which in the same time inaugurated the transgender issue. The exhibition was open during a period of one week and was widely visited, not only during the opening, but also during the days afterwards. The Media coverage of the event was very satisfying.

The in-between period (between this event and the official festival week) was filled with Queer Square Nights, parties with DJ sets that MASSO started organizing in the nights club Boni, from June, the 27th. The initial party was dedicated to International Pride Day and was titled as *Stonewall Party*.

The activities predicted for the main week contained two nights of projection of Queer documentaries in the cultural centre Točka, in production of Mix Film Brasil, a lesbian workshop in the office of MASSO with the lesbian community and *Naked Conference* performance and *Love is Love Party*.

As a result of the problems we faced with the Municipality Centre, the final party was relocated in the night club Papaya, and was realized with DJ sets of several Macedonian DJs and a special guest from London, DJ Marko Lenzi.

The Naked conference, took place on October the 4th, as part of Queer Square Skopje 2007, cultural/art festival, a project created as a performance/discussion by Sands Murray-Wassink and Elke Krystufek. Ph.D Suzana Milevska was the curator of the project.

Unfortunately a few problems and obstacles appeared during the organisational process. Less than a week before the event was supposed to take place, Elke Krystufek cancelled her participation, as a result of personal problems that came out unexpectedly. Thanks to the good will of Sands Murray-Wassink, Suzana Milevska and the team of MASSO, the whole project was rethought and re-conceptualized, and was decided that the project will take place in different, but similar form.

The form we came out with was structured in three levels: “*The dressed conference*” - a discussion moderated by Suzana Milevska, with participation of Sands Murray-Wassink, Suzana Milevska, Zarko Trajanovski (local expert for democracy, human rights, and sexuality) and Slavco Dimitrov; “*The naked conference 1*” - a short projection of the video with the original Naked conference performed in Vienna, followed with comments of the artist and at the end, “*The naked conference 1/2*”, the performance/discussion.

All of these three structural elements were supposed to take place at the **press to exit** project space, just as it was arranged with the project space more than a month ago.

Sadly, here we were faced with one more problem that was out of the horizon of everyone’s expectations. The current ambassador of the Swiss embassy had severe remarks regarding the Naked conference, finding it as an inappropriate event for a public space as the project space, situated in the same building as the embassy.

The extraordinary strong faith and will shown by the people working at **press to exit** project space, and their strong principle regarding the already established cooperation with all of us, was crucial for resolving this gap, and in the end, the solution we all came up to was that the conference will be relocated to the offices of **press to exit** project space, in Kapistec. It was decided that the “Dressed conference” would take place at the main space of **press to exit**, while the next two parts, the short video projection and the performance will take place at the off space. This was actually the official

program that was realized on the 4th of October. Transportation (cars and taxis) was provided for the audience that came for the “Dressed conference” in order to get easier to the other space which was not greatly familiar to the wider audience.

The following day, the 5th of October, was held a workshop steered by Lepa Mladzenovic, one of the founders of the feminist and lesbian movement in Serbia.

The festival was officially closed the night on October the 6th with a highly visited party in the night club Papaya.

MEDIA MONITORING IN 2007

The team of the Macedonian Association for Free Sexual Orientation - MASSO daily monitored all of the media (electronic and print) in 2007 during which it registered and archived all published texts and articles in regards to the activities of MASSO. During this year's monitoring MASSO noted great political influence over the media and a change in their editorial policies after the coming of the new Conservative Government.

If we compare the number of published texts and articles in 2006 we can see that these have been reduced in number by half (this year there have only been around 90 articles and texts), which is due to the fact that the Media do not publish the reactions and the information sent to them by MASSO.

SPIC

The daily newspaper Spic published a short article about the press conference "February 2nd is not the day of homosexuals" in the crime section which is illogical as this section usually publishes articles about murders and robberies....

On April 1st and 2nd consecutively the front page of this daily featured MASSO's reaction which called for the revoking of the license of professor Georgi Chadlovski as his textbooks "Psychiatry" and "Medical Psychology" treat homosexuality as a mental disorder of the urges. Spic did not wish to continue with MASSO's reply after it had published the reaction of professor Chaldlovski, even though the editor had ensured us that the reply would be published. By doing this Spic committed a homophobic act by defending one of the parties in this dispute.

After April Spic no longer published any information regarding MASSO.

DNEVNIK

The daily newspaper with the highest number of copies in circulation Dnevnik in comparison to 2006 when it published a number of articles regarding MASSO, only published one article in 2007 titled “MASSO calls Violeta Alarova homophobic” which realistically presented the troubles in regards to the holding of the party in front of the ARM Hall.

VECER

The daily Vecer did not publish a single announcement, reaction or news from MASSO in 2007. The newspaper published only two articles by Dragan Pavlovic-Latas, who is the editor of the newspaper and the news editor at Sitel TV, in which he spread homophobia and made inappropriate jokes at the expense of gay people.

Regarding his first article “Faggotology” published on September 10th, 2007, MASSO along with Healthy Options Project Skopje - HOPS submitted a request to the Council of Honor with the Association of Journalists of Macedonia, asking for the Association to react to the text and reprimand the author in order to prevent any similar future articles. The Council of Honor with the Association of Journalists of Macedonia during their session on September 21st, 2007 concluded that the article by Latas is not in accordance with a number of articles of the Code of Journalists and its ethics, which require journalists to defend human rights, dignity and freedom as well as for journalists not to encourage discrimination on any grounds (national, religious, racial, sex, social background, language, sexual orientation, political affiliation...). In its decision the Council distanced itself from his article.

The ethical inconsistencies of the media were once again shown by the fact that MASSO’s reaction was ignored not only by Vecer but also by the rest of the media (except Utrinski Vesnik) as the media did not publish it, nor did they publish

the decision of the Council of Honor.

Despite the reaction of the Council of Honor with the AJM, Dragan Pavlovic-Latas called on the right of free speech in his article on September 24th, when he once again trampled on his professional ethic in Vecer with the article titled: Assholes and butt holes. In this article not only did he once again make fun of the LGBT community, but he also dared to insult the Association of Journalists of Macedonia and its members which condemned his previous article.

By manipulating his own position of power afforded to him by working for both media outlets - Vecer and Sitel TV, Latas has presented homophobic discriminatory retrograde statements to the Macedonian public in a number of occasions, which would not be allowed and would be severely punished in any democratic and tolerant country. Latas in his piece on February 2nd, on the news on Sitel TV asked his viewers to think whether those people who are turned on by naked male bodies are sane, after which he showed clips of naked soccer players taken from the internet which had nothing to do with the LGBT community. Due to this, on May 17th, 2007, IDAHO, duly observed by MASSO under the motto: "Homophobia is gay", Latas was awarded the title "Most homophobic person in the country" for 2007.

VEST AND UTRINSKI VESNIK

Both media outlets published texts about MASSO on a timely and constant basis. They published information regarding the press conference held on February 2nd, a text regarding IDAHO, Queer Square Skopje, and the announcement of the Council of Honor which condemned Latas' article "Faggotology". Vest published MASSO's reaction regarding Mi-An's general and Macedonian Encyclopedia, which only offered theories that treat homosexuality as an illness and a disorder, and did not offer any of the contemporary theories, the daily newspaper also published the interview with Sands Murray, one of the

artists of Queer Square 2007.

VREME

Vreme continuously and realistically follows the work of MASSO and publishes all of the sent information, and during 2007 published the text “Fines of up 1000 Euro for discrimination” on June 1st which talked about the anti-discrimination law still in Parliament. This newspaper continues to work together with MASSO even after the closure of the Sunday edition Nedelno Vreme and continued to publish the articles of eminent authors such as: Katerina Kolozova, Zarko Trajanovski, Nikola Gelevski, Robert Alagozovski, Biljana Bejkova, Suzana Milevska, Kalina Lecevska, Mirjana Najcevska, Snezana Vrangalova. These articles have also been published on MASSO’s site in Macedonian and English after appearing in Vreme.

WEEKLIES

The weekly magazine Forum published a comprehensive research on June 8th regarding the problems of the gay community in Macedonia, homophobia and a case of discrimination which has been documented by MASSO. On November 5th Forum published an article by Zarko Trajanovski, human rights expert, which featured his presentation at the Naked Conference project, which was a part of Queer Square Skopje 2007.

The weekly Globus apart from an article by professor Jasna Kotevska, published on May 22nd, also featured the festival Queer Square Skopje 2007, i.e. an article by the festival curator, Suzana Milevska, about the Naked Conference, and it also realistically portrayed the issue with the mayor of Center municipality Violeta Alarova who forbade the holding of the party in front of the ARM Hall. In its Minus-Plus rubric, the

weekly named Alarova as a negative person for that week.

ELECTRONIC MEDIA (TV AND RADIO)

The electronic media in Macedonia in 2007 only sporadically covered the work of MASSO. On May 7th on Kanal 5's show Evrozum a representative of MASSO and of Polio Plus discussed the anti-discrimination coalition and the need for the speedy adoption of the anti-discrimination law. This TV station also featured a piece about the press conference "February 2nd is not the day of homosexuals" and an after hours broadcast of the interview with photographer Guilermo Martinez whose show in April officially opened Queer Square Skopje.

Sitel TV apart from the mocking piece by Dragan Pavlovic-Latas on February 2nd, published MASSO's reaction to the proposal by mediator Matthew Nimitz for Macedonia to accept a name different from its Constitutional name.

A1 TV featured three pieces after the meeting of MASSO representatives with Olie Rhen in Brussels in March, one about IDAHO on May 17th and one on November 20th in A1 Eksluziv which is a part of the news hour on A1. This piece talked about same-sex marriages and gave examples in various European countries.

After MASSO's reaction to the "Abortion is murder" campaign, a representative of MASSO took part in the show "Jadi burek" on Skynet TV as well as on a show on Radio 103.

MTV Adria featured a piece about the work of some NGOs in Macedonia and a representative from MASSO was also invited to take part in this piece.

Tera TV did a piece about the gay community in Macedonia and the same piece was broadcast on the BBC Radio Macedonian language program in three parts.

Ravel Radio discussed the anti-discrimination law on the air in April, and Sky Radio featured the program for Queer Square Skopje in October.

INTERNET DAILIES

The Macedonian Information Agency - MIA did not publish a single piece of information about MASSO, despite the fact that they were sent a number of articles. Makfax however published all sent materials in a timely fashion except for the announcement of the Council of Honor with the Association of Journalists of Macedonia in which it distanced itself from the Latas' article "Faggotology", even though it previously published MASSO's reaction to this article. Makfax also did not publish MASSO's reaction to Matthew Nimitz's proposal about Macedonia's future name. When asked by MASSO why these two articles were not published we were told that "the news editors did not believe that those two articles should be published that day".

Author:
MASSO team

Publisher:
Macedonian Association for
Free Sexual Orientation - MASSO
Ul. Dame Gruev 5/7-2 Skopje

Editor:
MASSO team

Albanian Translation:
Anita Latifi

English Translation:
Igor Lazarevski

Design and technical layout:
Velimir Zernovski

Pre-Press:

Printing Company:
Data Pons

Number of copies:
500

Autor:
Ekipi i MASSO-S

Botues:
Asociacioni për
Orientim të Lirë Seksual - MASSO
rr. Dame Gruev 5/7-2 Shkup

Redaktor:
Ekipi i MASSO-S

Përktheu në gjuhën shqipe:
Anita Latifi

Përktheu në gjuhën angleze:
Igor Lazarevski

Dizajni dhe përpunimi teknik:
Velimir Zernovski

Përgatitje për vulë:

Shtypi:
Data Pons

Tirazhi:
500

Издавач:
Македонска Асоцијација за Слободна
Сексуална Ориентација - МАССО
Ул. Даме Груев 5/7-2 Скопје

Уредник:
MASSO Tim

Превод на Албански јазик:
Анита Латифи

Превод на Англиски јазик:
Игор Лазаревски

Дизајн и техничка обработка:
Велимир Жерновски

Подготовка за печат:

Печати:
Дата Понс

Тираж:
500

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”,
Скопје

176(046)
316,837(046)

Извештај = Report = Report, - Скопје:
Македонска асоцијација за слободна сексуална ориентација,
2008, 152 стр. :21см

ISBN 978-9989-2674-2-0

1. Насл. ств. насл

а) Хомосексуалност-Социокултурни аспекти-Новински прилози
COBISS.MK-ID 68443914